

«ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΞ ΑΓΙΟΡΕΙΤΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ»

Ἀθωνικοὶ διάλογοι, τ. 33-34, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1975, σσ. 20-27, 32.¹

[Περὶ τῶν βιβλίων τοῦ Τρεμπέλα: «Μυστικισμός - Ἀποφατισμός - Καταφατική Θεολογία»]

Θλίψιν πολλὴν ἐπροξένησεν εἰς ἡμᾶς ἡ ἀνάγνωσις μιᾶς διτεύχου θεολογικῆς πραγματείας ὑπὸ τὸν τίτλον: «Μυστικισμός - Ἀποφατισμός - Καταφατική Θεολογία» τοῦ καθηγητοῦ κ. Παναγιώτου Τρεμπέλα.

Καὶ ἐνῶ δὲν εἶναι ἀποστολὴ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους νὰ κρίνῃ ἐπιστημονικὰς πραγματείας, ὅμως, ἐπειδὴ αἰσθανόμεθα ὡς συνεχισταὶ τῆς μακρᾶς ἡσυχαστικῆς Παραδόσεως καὶ μυστικῆς Θεολογίας, ἡ ὁποία κρίνεται εἰς τὰ ἐν λόγῳ τεύχη, μετὰ συνοχῆς καρδίας καὶ πολλῆς ἀγάπης πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ τοὺς ἀδελφούς μας, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ εἴπωμεν τὰ ἑξῆς:

1. Ἡ ἐνοειδὴς Παράδοσις τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ ἡ ἀρμονικὴ συμφυΐα θεολογίας καὶ ζωῆς - ἀπόδειξις τῆς ζώσης πιστότητος εἰς τὸ δόγμα τῆς Χαλκηδόνος - ἐφυλάχθη ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας μας ἀλώβητος καὶ διέθρεψεν ἀνέκαθεν τὸ ἐκκλησιαστικὸν πλήρωμα μέχρι καὶ κατ' αὐτὴν τὴν περίοδον τῆς Τουρκοκρατίας μὲ τὰ ζωηφόρα δόγματα τῆς ἀληθείας καὶ τὴν χάριν τῆς ἀψευδοῦς ἀγιότητος.

Κατὰ τοὺς τελευταίους ὅμως αἰῶνας καὶ κυρίως μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀρχίζει νὰ εἰσέρχεται ἐκ τῆς Δύσεως, ὑπὸ μορφὴν δῆθεν προόδου, τὸ μικρόβιον τοῦ πνευματικοῦ διχασμοῦ. Ἡ ἀσθένεια τοῦ χωρισμοῦ θεολογίας καὶ πνευματικότητος, θεολόγων καὶ «ἀγίων», ἡ ὁποία ἐμάστιζε τὸν «πεφωτισμένον» δυτικὸν πολιτισμὸν - συνέπεια τῆς δογματικῆς παρεκτροπῆς τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας - μεταφέρεται εἰς τὸν ἰδικὸν μας χρόνον.

Ἡ θεολογία ἡ ὁποία ἐδιδάσκετο βασικῶς εἰς τὸν Μοναχικὸν χρόνον, διδάσκεται τώρα, μετὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου, εἰς τὰς νεοσυσταθείσας σχολὰς τῶν κρατικῶν Πανεπιστημίων. Ἡ πνευματικὴ ἀγωγή ἡ ὁποία ἠντλεῖτο φυσιολογικῶς ἀπὸ τὴν μετοχὴν εἰς τὴν ὅλην ζωὴν τῆς ἐνορίας, τώρα κυρίως προσφέρεται ἀπὸ τὰ κηρύγματα καὶ τὰ κατηχητικὰ τῶν λαϊκῶν.

Καὶ δύναται νὰ τεθῇ τὸ ἐρώτημα: Εἶναι καταδικαστέα αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ τὰ νέα σχήματα; Δὲν δύναται ἄραγε ἡ ὀρθόδοξος θεολογία νὰ διδάσκεται εἰς τὰ Πανεπιστήμια καὶ τὸ εὐσεβὲς ἥθος νὰ δίδεται εἰς τὰς χριστιανικὰς κινήσεις; Ἐν προκειμένῳ δυνάμεθα νὰ δώσωμεν τὴν ἑξῆς διπλὴν ἀπάντησιν :

¹ Ψηφιοποίηση: Π. Παπαδημητρίου, 24/1/2026 (διαθέσιμο στό analogion.gr). Τό πρωτότυπο εἶναι διαθέσιμο στό [Ἀγιορείτικη Βιβλιοθήκη – Athos Library](#), καὶ ἐπισυνάπτεται στό τέλος τοῦ παρόντος.

Πρῶτον, οὐδείς λόγος ὑπῆρχε ὑποτιμήσεως ἢ καταργήσεως τῶν παλαιῶν σχημάτων τὰ ὁποῖα προσφέρουν ὀρθοδόξως κάτι τὸ ἀναντικατάστατον.

Δεύτερον, εἶναι δυνατόν καὶ νέα σχήματα ζωῆς νὰ ἐγκεντρισθοῦν εἰς τὴν Παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας, ὑφιστάμενα, διὰ τοῦ ὀργανικοῦ δεσμοῦ των πρὸς Αὐτήν, τὴν καλὴν ἀλλοίωσιν.

Αὐτὸ ὅμως δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ λεχθῇ ὅτι συνέβη ἐξ ἀρχῆς μὲ τὰς Θεολογικὰς μας Σχολὰς καὶ τὰ κατηχητικά. Διότι - λόγῳ τοῦ γενικωτέρου κλίματος τῆς ἐποχῆς κατὰ τὴν ὁποίαν ἐδημιουργήθησαν - παρὰ τὴν καλὴν πιθανῶς θέλησιν τῶν στελεχῶν των, δὲν ἐτράφησαν τόσον ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξον Παράδοσιν μας, ἀλλὰ ἀπὸ τὰς ἀντιλήψεις καὶ ἀπόψεις τῆς ἑτεροδόξου Δύσεως.

2. Οἱ καθηγηταὶ τῶν θεολογικῶν σχολῶν μορφώνονται κατὰ κανόνα εἰς τὴν Δύσιν. Γνωρίζουν δι' αὐτῆς τὴν ὀρθόδοξον θεολογίαν. Καὶ μεταφέρουν συνήθως εἰς ἡμᾶς τῶν ἑτεροδόξων διδασκάλων των τὴν ἐπιστημονικὴν μέθοδον καὶ τὰς ἀτομικὰς των ἀπόψεις διὰ τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους καὶ τοὺς θεοφόρους Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας μας.

Αἱ θρησκευτικαὶ κινήσεις ἀντιστοίχως, παρὰ τὴν ἀγαθὴν διάθεσιν των, δὲν τρέφονται ἀπὸ τὴν θεολογικὴν εὐσέβειαν τῆς Παραδόσεώς μας (τοὺς εἶναι ἄγνωστα τὰ ἔργα τῶν Νηπτικῶν Πατέρων: Φιλοκαλία, Κλίμαξ ἁγίου Ἰωάννου, ἔργα ἁγίου Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου... Οὐδέποτε ἐξέδωσαν ἓνα ἐκ τούτων) καὶ διαρκῶς τροφοδοτοῦν τὴν Ἐκκλησίαν δι' ἔργων ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἐπηρεασμένων ὑπὸ τοῦ εὐσεβιστικοῦ πνεύματος τῆς Δύσεως.

Συνέπεια τῆς εἰσβολῆς αὐτῆς, τοῦ ξένου καὶ μὴ παραδοσιακοῦ πνεύματος εἰς τὴν θεολογίαν καὶ τὴν ζωὴν μας, εἶναι μία χρονία ἀσθένεια - σύγχυσις γλωσσῶν καὶ κριτηρίων - ἡ ὁποία βασανίζει τὴν νεοελληνικὴν Ἐκκλησίαν καὶ παρουσιάζεται διὰ πλήθους προβλημάτων, ἀποτόκων τῆς νόσου ταύτης.

Χαρακτηριστικὸν δὲ δείγμα καὶ σύμπτωμα τῆς πολλαπλῆς ἤδη συγχύσεως ἀποτελεῖ ἡ ἐν λόγῳ θεολογικὴ πραγματεία. Εἰς αὐτὴν γηραιὸς Καθηγητὴς συντάσσει θεολογικὴν μελέτην ἐξ ἀφορμῆς ὁμιλίας νεωτέρου συναδέλφου του, τοῦ ὁποίου ἡ τόλμη εἰς τὰς ιδέας καὶ τὸ ἀσαφές περὶ τὴν διατύπωσιν τὸν ξενίζει. Καὶ ἡ μὲν ὁμιλία τοῦ νεωτέρου θεολόγου, ἀποκαλύπτεται ὡς ἀπομεμακρυσμένη ἀπὸ τὴν Ὀρθόδοξον ἀκριβολογίαν. Ὁ δὲ «συντηρητικὸς» παλαιὸς Καθηγητὴς πλησιάζει τοὺς Πατέρας μὲ θεολογικὰς προϋποθέσεις καὶ πνευματικὰ κριτήρια ξένα πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον Παράδοσιν καὶ δι' αὐτὸ καταλήγει εἰς ἐξ ἴσου ἀπορριπτέα συμπεράσματα.

Ὁ συγγραφεὺς ὡς ἐπιστήμων θεολόγος καὶ ἱεροκῆρυξ, πανεπιστημιακὸς διδάσκαλος καὶ ἰδρυτικὸν μέλος θρησκευτικοῦ συλλόγου, μὲ τὴν ἐργασίαν του προσπαθεῖ νὰ ψαύσῃ τὸ μυστήριον τῆς σχέσεως θεολογίας καὶ ζωῆς. Καὶ ἐνῶ διαθέτει πατερικὴν εὐρυμάθειαν (παραθέτει πλήθος χωρίων) καὶ διαθέσιν ἀποφυγῆς μονομερειῶν καὶ ὀξυτήτων, ἡ ὅλη του προσπάθεια δὲν τελεσφορεῖ, διότι κινεῖται εἰς τὸν χώρον ὅπου συζητοῦνται τὰ θέματα, καταστρώνονται θεωρητικὰ σχέδια, ἀντιμάχονται ἀτομικαὶ ἀπόψεις· ὅχι ἐκεῖ ὅπου «πάσχονται τὰ θεῖα». Δι' αὐτὸ ἀποδεικνύονται ἀνεπαρκῆ τὰ ἐφόδια του. Διότι τὰ τῆς θεολογίας καὶ εὐσεβείας μας «θεῖα μυστήρια», κατὰ τὸν

ἅγιον Νικόδημον τὸν Ἀγιορείτην, «δὲν εἶναι τρόπος νὰ τὰ διδάξῃ τις εἰς ἄλλους ὁρθῶς, ἐὰν πρῶτος αὐτὸς δὲν ἀξιωθῇ νὰ τὰ γνωρίσῃ ἐνεργητικῶς καὶ νὰ τὰ πάθῃ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Ἀγίου Πνεύματος».

Καὶ μόνον ἡ φράσις τοῦ συγγραφέως, ὅτι ἡ ἐργασία του «συνίσταται εἰς ἀναθεώρησιν τοῦ περὶ Ἀποφατικοῦ ὑλικοῦ» (τεῦχος Α' σελ. 6) ἀποδεικνύει πόσον διάφορος εἶναι ἡ θεολογία του ἀπὸ τὴν θεολογίαν τῶν Πατέρων, οἵτινες «ἐπάσχον τὰ θεῖα».

Καὶ μόνον ὅτι τὴν ἀγιότητα καὶ τὴν θέωσιν θεωρεῖ ὡς «μεταβολὴν τοῦ χαρακτήρος καὶ μεταστοιχείωσιν ἠθικὴν» (Β' σελ. 60) μᾶς ἀποκαλύπτει ποίαν ἀντίληψιν περὶ πνευματικῆς ζωῆς ἔχει.

Πᾶσαι αἱ ἀποφατικαὶ ἐκφράσεις τῶν ἁγίων Πατέρων ὡς γνωστὸν ὁργανικῶς συζοῦν, ὡς προσωπικαὶ ἐν Πνεύματι ἐμπειρίαι. Διὰ τοῦτο δὲν πλησιάζονται καὶ δὲν ταξινομοῦνται ὡς ἀδρανὲς καὶ οὐδέτερον «ἀποφατικὸν ὑλικόν». Καὶ κάθε μία ἀπὸ αὐτὰς εἶναι ἀναπόσπαστον στοιχεῖον καὶ μέλος ὅλης τῆς πνευματικῆς βιοτῆς καὶ ὑπάρξεως. Δεν ἐξέλεγον οἱ Πατέρες τὸν ἀποφατισμὸν ὡς τὴν καλυτέραν ἢ ἀποδοτικωτέραν μέθοδον, τρόπον ἢ σύστημα, ἀλλὰ κατέληγον ἀναποφεύκτως εἰς ἀποφατικὰς ἐκφράσεις «πάσχοντες οἷον τὴν ἀφαίρεσιν καὶ οὐ διανοοῦμενοι».

3. Ἐπειδὴ λοιπὸν τὸ πλησίασμα τῶν Πατέρων γίνεται μὲ τὴν βοήθειαν τῆς λογικῆς καὶ τῆς γλώσσης τῶν θεολόγων τῆς Δύσεως καὶ μὲ πνευματικὰς ἀπόψεις, ἀπορρεούσας ἀπὸ τὴν ἐμπειρίαν τῆς κλειστῆς εὐσεβιστικῆς νοοτροπίας, πράγματα καὶ τὰ δύο μὴ χωροῦντα τὸ μυστήριον τῆς μυσταγωγικῆς περιχωρήσεως ὁρθοδόξου θεολογίας & βιοτῆς - διὰ τοῦτο ἔχομεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν σύνταξιν μιᾶς ὄντως ἀξιοπεριέργου μελέτης. Εἰς αὐτὴν συμπλέκονται ἐπαινετικαὶ ἐκφράσεις διὰ τοὺς ἁγίους Πατέρας ἡμῶν μετὰ λίαν ἀπαραδέκτων χαρακτηρισμῶν: Πατερικὰ χωρία ἀπηχοῦντα θείας ἐμπειρίας καὶ ἀπόψεις ψιλαὶ ξένων θεολόγων, ἀσχέτων ὅλως πρὸς τὸ μυστήριον τῆς Ὁρθοδόξου θεολογίας μας. Γνώμαι δυτικῶν θεολόγων παρουσιάζονται ὡς αὐθεντικά διατυπώσεις διὰ τὴν ὑποτίμησιν τῶν Ἀρεοπαγιτικῶν Συγγραμμάτων, ἐνῶ ἡ ὁμόφωνος συγκατάθεσις καὶ ὁ θαυμασμός, δι' αὐτά, ὅλης τῆς χορείας τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας παραθεωροῦνται. Προβάλλεται ὡς ὑγιὲς μυστικισμός, συμφώνως πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Oosterzee, ὁ τοῦ Θωμᾶ Α. Kempis (Α' σελ. 16) καὶ χαρακτηρίζονται «ὡς καινοφανεῖς καὶ παράδοξοι, ἐὰν μὴ αἰρετικαὶ αἱ διδασκαλίαι τοῦ ἁγίου Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου» (Α' σελ. 78). Παρατίθενται γνώμαι ἑτεροδόξων θεολόγων, οἱ ὅποιοι κρίνουν τοὺς ἐκτραπέντας εἰς νοσηροὺς συναισθηματισμοὺς μυστικούς τῆς Δύσεως. Καὶ καταλήγει ὁ συγγραφεὺς: «...παραχωροῦμεν εἰς τὸν Fisher νὰ ἐπιβάλλῃ αὐτὸς τέλος εἰς τὰς περὶ μυστικῆς Θεολογίας καὶ μυστικισμοῦ γενικὰς ταύτας παρατηρήσεις μας» (Α' σελ. 18).

Ἄλλ' ἡμεῖς ζῶντες εἰς τὴν ἀδιάκοπον καὶ ἐνιαίαν Παράδοσιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ὁμολογοῦμεν, ὅτι οὔτε τὸν Θωμᾶ Α. Kempis ἔχομεν ὡς ὑπόδειγμα ὑγιоῦς μυστικοῦ, οὔτε αἱ κρίσεις τοῦ αἰρετικοῦ Fisher, διὰ τὸν ὅλως ξένον δι' ἡμᾶς νοσηρὸν δυτικὸν μυστικισμὸν μᾶς ἐνδιαφέρουν εἰς κάτι, οὔτε σχετίζονται μὲ τοὺς θεοφόρους Πατέρας μας.

Ἐὰν ὁ συγγραφεὺς ἐκλέγῃ τὴν θεολογίαν τοῦ Oosterzee ἢ τοῦ Fisher ὡς ὁδηγὸν διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν του ἐργασίαν καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἑτεροδόξου Θωμᾶ Α. Kempis ὡς ὑγιὲ μυστικισμὸν διὰ τὴν ζωὴν του εἶναι ἐλεύθερος νὰ τὸ πράξῃ. Εἶναι ὅμως ἀσυνεπὲς ἐπιστημονικῶς διὰ τοιούτων προϋποθέσεων νὰ ἐπιχειρῇ κατανόησιν τοῦ μυστηρίου τῆς Θεολογίας μας (ἀπὸ τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου ἕως τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ). Καὶ πνευματικῶς ἀπαράδεκτον διὰ τοιαύτης πείρας νὰ ἀποτολμᾷ νὰ κρίνῃ καὶ κατακρίνῃ τὰς ὑπερφυεῖς ἐμπειρίας τῶν ἁγίων μας, ὅπως ὡς ἐνὸς ἁγίου Συμεῶν τοῦ Νέου Θεολόγου.

4. Δυστυχῶς διάχυτον ὑπάρχει, εἰς ὅλην τὴν κρινομένην πραγματείαν, τὸ πνεῦμα τῆς δυσπιστίας καὶ ἀνυποληψίας διὰ τὰ συγγράμματα τῶν ἁγίων Πατέρων τὰ ὁποῖα ἐξετάζονται. Τὴν ἀρνητικὴν του δὲ στάσιν ὁ συγγραφεὺς προσπαθεῖ νὰ μετριάσῃ – ἢ νὰ ἀποφύγῃ τὰς συνεπείας της - διὰ τῆς χρησιμοποίησεως διαρκῶς πλαγίων ἐκφράσεων. Παράδειγμα εἰς ἐκ τῶν πολλῶν χαρακτηρισμῶν κατὰ τοῦ ἁγίου Συμεῶν: «Θὰ ἐχαρακτηρίζομεν τὰς ὁπτασίας ταύτας ὡς ὅλως ὑποκειμενικά φαντάσματα, ἐὰν δὲν εἶχομεν ὑπ' ὄψει ποίας ἀγνῆς καὶ ἁγίας ἐμπειρίας καὶ ἀσκήσεως κάτοχος ὑπῆρξεν ὁ ὅσιος Συμεῶν (Α' σελ. 77).

Ἐκεῖ ὅμως ὅπου ἀφήνει τὸν ἑαυτὸν του ἐλεύθερον καὶ ἄνευ οὐδενὸς ἐνδοιασμοῦ ἐξερεύγεται ἡ καρδιά του ὅλην τὴν ἄρνησιν τὴν ὁποίαν κρύβει ἐντὸς της, εἶναι τὰ θεόπνευστα, κατὰ τοὺς Πατέρας, Ἀρεοπαγιτικά συγγράμματα.

Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἕως τοῦ τέλους τῶν δύο τευχῶν, ἡ περιφρόνησις τῶν Ἀρεοπαγιτικῶν κειμένων παρουσιάζεται ὡς διήκουσα ἰδέα καὶ γραμμὴ. Ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν μέχρι τὸ σήμερον τῆς Θεολογικῆς μας Παραδόσεως διήκει μία ἀτελεύτητος σειρὰ ἐκφράσεων θαυμασμοῦ τῶν Πατέρων πρὸς τὰ Ἀρεοπαγιτικά καὶ τὸν ἅγιον συγγραφέα των, ὅστις φρυκτωρεῖ τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἐντεῦθεν τὰ Ἀρεοπαγιτικά χαρακτηρίζονται ὡς «νόθον καὶ ψευδεπίγραφον ἔργον» (Α' 28), διότι ὁ συγγραφεὺς των «ἐπέτυχε νὰ ὑφαρπάσῃ καὶ σφετερισθῇ τὸ κύρος ἀποστολικοῦ πατρός, ἐπιβληθεὶς διὰ τῆς πλαστοπροσωπίας προκαταβολικῶς καὶ ἐπὶ Πατέρων ὀρθοδόξου ὁμολογίας» (Α' 28). Ὁ Συγγραφεὺς τῶν Ἀρεοπαγιτικῶν «δὲν δύναται νὰ καταριθμηθῇ εἰς τοὺς ἁγίους Πατέρας» (Α' 28). Εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι «ἀπεκάθηρε ὁ ἅγιος Μάξιμος τὰ Ἀρεοπαγιτικά ἐν μέτρῳ ἱκανῶ ἐκ κακοήγων διατυπώσεων, ὀφείλεται τὸ ὅτι ταῦτα δὲν ἐξεβλήθησαν ἐκ τῆς περιοχῆς τῆς Ὀρθοδόξου Γραμματείας εὐθὺς ἅμα τῇ ἐμφανίσει των» (Α' 28) «Παραπλανηθεὶς ὡς εἴπομεν ἐκ τῆς πλαστοπροσωπίας ὁ ἅγιος οὗτος Πατὴρ ἐσχολίασεν εὐτυχῶς τὰ Ἀρεοπαγιτικά... Δὲν ἦτο ἐν τούτοις δυνατόν, παρ' ὅλας τὰς ἀποσαφήσεις ταύτας τοῦ Ὁμολογητοῦ τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως Μαξίμου καὶ τῶν μετ' αὐτὸν εὐλαβῶς καὶ ἐν πνεύματι εὐσεβείας μελετητῶν τοῦ σώματος τῶν Ἀρεοπαγιτικῶν, παρὰ νὰ σημειώσωσι ταῦτα οὐ μόνον κατὰ τὸ παρελθόν, ἀλλὰ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀνεπιθυμήτους δὸς δ' εἰπεῖν καὶ ἐπιβλαβεῖς ἐπιδράσεις» (Α' 37).

Καὶ συνεχίζεται ἡ ἐπίθεσις κατὰ τῶν ἱερῶν τούτων κειμένων ὑπὸ τοῦ συγγραφέως τῆς πραγματείας: «παραθέτομεν στίχους τινὰς ἐξ ἀποφατικοῦ τινος ἀφορισμοῦ περὶ τοῦ θεοῦ, τὸ ὁποῖον ὁ

ψευδοδιονύσιος διετύπωσεν, ἐξ οὗ δύναται πᾶς τις νὰ κρίνῃ εἰς ποίας ὀλεθρίας παραπλανήσεις ἐπόμενον εἶναι νὰ παρασύρῃ...» (Α' 21).

«Πόσον κακόηχος καὶ παραπλανητικὴ καθίσταται ἡ ἐξωτερικὴ ὁμοιότης καὶ χρήσις τοῦ κοινοῦ λεξιλογίου ὑπὸ τε τοῦ Πλωτίνου καὶ τοῦ ψευδο - Διονυσίου διαπιστώνει πᾶς τις» (Α' 36).

«Ὡς παρετήρησεν ὀρθῶς ὁ P. Leberton «πᾶσαι αἱ θεωρίαι τοῦ Διονυσίου (περὶ τῶν θείων ὀνομάτων ὡς μὴ ἀνταποκρινομένων εἰς τὴν θείαν ὑπερβατικότητα) δὲν μᾶς ἀναβιβάζουν ὑπεράνω τῆς φυσικῆς θεολογίας» (Α' 30).

Κατὰ δὲ τὸν Oosterzee «ὁ Θεὸς μεταπίπτει (διὰ τῆς θεολογίας τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου) εἰς τι ἀφηρημένον καὶ ἀκαθόριστον ὄν, εἰς εἶδος τι σκοτεινῆς πρωταρχικῆς αἰτίας, ἣτις οὐτε ὑφ' ἑαυτῆς βυθομετρεῖται οὔτε ὑπ' ἄλλου τινὸς εἶναι δυνατόν νὰ βυθομετρηθῇ...» (Α' 38).

5. Κατ' ἀντίθεσιν ὁμως πρὸς τὸν κ. Τρεμπέλαν καὶ τοὺς δυτικοὺς θεολόγους ἡ Ἐκκλησία σέβεται ὡς Ἅγιον, ἀπλανῆ ὁδηγὸν καὶ πατέρα Παγκόσμιον τὸν συγγραφέα τῶν Ἀρεοπαγιτικῶν. Καὶ τοῦ ἀπευθύνει κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς του, τὴν 3ην Οκτωβρίου, τὸν χαρακτηριστικὸν χαιρετισμόν: «χαῖρε ὁδὸς ἀπλανῆς σωτηρίας· χαῖρε φραγμὸς ἀσεβῶν παρωδίας. Χαίροις Πάτερ Παγκόσμιε».

Ὁ δὲ ἅγιος Μάξιμος δὲν ἐπλησίασε τὰ Ἀρεοπαγιτικά μὲ τὴν διάθεσιν κριτοῦ (οὔτε πολὺ περισσότερον μὲ τὴν αὐθάδειαν κατακριτοῦ) διὰ νὰ τὰ «καθάρῃ», ἀλλὰ μὲ τὴν εὐλάβειαν μαθητοῦ καὶ ταπεινοῦ μελετητοῦ ἀναφέρεται «τῷ παναγίῳ καὶ ὄντως θεοφάντορι Διονυσίῳ τῷ Ἀρεοπαγίτῃ» (PG 91, 661A). Καὶ ἀναφέρει εἰς τὴν Μυσταγωγίαν του, ὁ ἅγιος Μάξιμος, (ἡ ὁποία ἀποτελεῖ σχόλιον εἰς τὴν «Ἐκκλησιαστικὴν Ἱεραρχίαν» τῶν Ἀρεοπαγιτικῶν): «Οὐ πάντα τῷ μακαρίῳ γέροντι (Διονυσίῳ) θεωρηθέντα λέγειν ἀμυδρότερον δύναμαι· πλὴν εὐσεβῶς, χάριτι τοῦ τὰ ἐσκοτισμένα φωτίζοντος Θεοῦ...» (PG 91, 661B - D). Καὶ ἐπὶ πλέον τονίζει, «τολμηρὸν γὰρ καὶ αὐθαδὲς καὶ ἀπονοίας ἐγγύς, ἐγχειρεῖν τοῖς ἐκείνου πειράσθαι, τὸν μήτε χωρεῖν αὐτὸν ἢ νοεῖν δυνάμενον καὶ ὡς ἴδια προκομίζειν τὰ ἐνθέως ἐκείνῳ μόνῳ διὰ τοῦ Πνεύματος φανερωθέντα μυστήρια» (PG 91, 661A).

Καὶ πάντες οἱ μεταγενέστεροι Ἅγιοι, ὡς ὁ Ἰωάννης Δαμασκηνός, Θεόδωρος Στουδίτης, Ἀνδρέας Κρήτης, ἀποκαλοῦν τὸν Ἀρεοπαγίτην πάνσοφον, ἱεροφάντην, θεσπέσιον, ὑφηγητὴν καὶ μύστην καὶ θεωρὸν τῶν ἀλήπτων (PG 97, 1065). Ὁ δὲ «ἀπροσμάχητος ὑπέρμαχος τῶν θεολόγων» ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς τὸν θεωρεῖ κανόνα τῆς Ὁρθοδοξίας: «Διονύσιος ὁ μέγας... οὐδ' ἄνευ ἐπιπνοίας θείας... τὴν ἀσφαλεστάτην καὶ ἀληθῆ θεολογίαν τοῖς εὖ φρονοῦσι διετράνωσεν, ὡς ἂν ἡμεῖς ταύτη κανόνι καὶ φωτὶ χρώμενοι καὶ δι' αὐτῆς ὀρθοτομοῦντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, τοὺς κατὰ τι ταύτης ἐκκλίνοντας καὶ παρατρεπομένους εὐχερῶς τε διορῶμεν καὶ λυσιτελῶς εὐθύνωμεν...» (Συγγράμματα, τόμ. 2, σελ. 69).

Καὶ ὁ σύγχρονος, σεμνός, Ὁρθόδοξος Καθηγητὴς τῆς Δογματικῆς π. Δημήτριος Στανιλόαε ἐξηγεῖ σαφῶς διατὶ ἡ Δύση δὲν κατενόησε τὸν ἅγιον Διονύσιον: «Ἡ Ἀνατολὴ ἔκαμε λόγο στὴ διδασκαλία τῆς γιὰ ἄκτιστες ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ, ἀδιάφορο ἂν τὶς ὠνόμασε ἔτσι ἢ ἄλλοιῶς. Ἐδῶσε μιὰ λύσι πού μ' αὐτὴν ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ἐστήριξε τὴν ὑπερβατικότητα τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ἀναγνώρισε μιὰ συνάντησι ἀνάμεσα στὸ Θεὸ καὶ τὰ δημιουργήματα, μιὰ παρουσία τοῦ Θεοῦ μέσα στὰ δημιουργήματα, μιὰ προσέγγισι τῶν δημιουργημάτων στὸ Θεό. Ὁ Διονύσιος βρίσκεται σ' αὐτὴ τὴ γραμμῇ, βεβαιώνει αὐτὴ τὴν ἄποψι. Ἡ Δύση, μὴ κατανοώντας μ' αὐτὸ τὸν τρόπο τὸν Διονύσιον, δὲν τὸν κατενόησε σωστά». (Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν «Μυσταγωγίαν» σελ. 31, σειρὰ «Ἐπὶ τὰς Πηγὰς»).

6. Ἐξ ὅλων αὐτῶν καταφαίνεται, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ διαφορᾶς ἀποχρώσεως καὶ τόνου ἐκφράσεως, ἡ ὁποία χωρίζει τὸν ἐν λόγῳ συγγραφέα ἀπὸ τοὺς θεολόγους τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀλλὰ περὶ ἀποστάσεως χαώδους.

Ἐνῶ ἐμφανίζεται κατ' ἀρχὴν ὅτι τὸ πάθος τοῦ κατὰ τῶν Ἀρεοπαγιτικῶν ὀφείλεται εἰς τὴν «πλαστοπροσωπείαν» τοῦ συγγραφέως των, ἐν τέλει ἀποκαλύπτεται ὅτι ἔχει ξένα πρὸς τοὺς Πατέρας κριτήρια. Υἱοθετεῖ τὴν στάσιν τῶν δυτικῶν θεολόγων καὶ προσπαθεῖ νὰ μᾶς ἐμβάλῃ ἓνα πνεῦμα ὀλεθρίου ἀμφισβητήσεως. Δὲν ἀρνεῖται μόνον τὴν πατρότητα τῶν Ἀρεοπαγιτικῶν, ἀλλὰ καὶ βλέπει τὸ περιεχόμενον των ὅπως τὸ βλέπει ἡ Δύσις. Καὶ ὄχι μόνον ἀμφισβητεῖ τὴν ὀρθοδοξίαν των, ἀλλὰ τὰ θεωρεῖ καὶ ὡς ἄγοντα οἰονεῖ εἰς ἀθείαν.

Ἐὰν δὲ κατορθώσῃ διὰ τῆς ψιλῆς λογικῆς νὰ μᾶς πείσῃ ὅτι εἶναι ὀρθὴ ἐν προκειμένῳ ἡ κρίσις τοῦ Oosterzee ἢ ἐνὸς Lebreton καὶ ὄχι ἡ πνευματικὴ αἴσθησις ὀλοκλήρου τῆς χορείας τῶν ἁγίων Πατέρων μας, τότε αὐτομάτως ἐκχέει ἐντὸς μας τὴν γενικὴν δυσπιστίαν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ὀλόκληρον. Διότι αὕτη ἐδέχθη τὰ Ἀρεοπαγικά. Ὁ χυμὸς τῶν ἐκφράσεων καὶ ἐμπειριῶν τοῦ Ἀρεοπαγίτου ἔχει ἀπλωθεῖ, ζωογονήσει καὶ καθοδηγήσει τὴν ὅλην Πατερικὴν ζωὴν καὶ θεολογίαν. Εἰς τὰς Θεολογικὰς Ἑκατοντάδας τοῦ ἁγίου Μαξίμου συχνάκις, εὐρίσκομεν ὀλοκλήρους παραγράφους αὐτολεξεῖ ἀπὸ τὰ κείμενα τοῦ ἁγ. Διονυσίου.

Δι' αὐτὸ αὐθορμήτως ἀπαντῶμεν εἰς τὸν συγγραφέα: δὲν παρεπλανήθησαν οἱ Πατέρες. Διότι δὲν ἔχουν ἀνάγκην νὰ περιμένουν τὰ ἀποτελέσματα κριτικῆς περὶ τῆς συγγραφικῆς καταγωγῆς τῶν κειμένων διὰ νὰ ἀποφανθοῦν περὶ τοῦ ποῖον εἶναι πνευματικῶς γνήσιον ἢ νόθον. Δὲν ἔχουν ἀνάγκην τοῦ φωτὸς τῆς ἐπιστήμης διὰ νὰ μᾶς ὁμιλήσουν διὰ τὴν ἀλήθειαν τὴν ὁποίαν ζητοῦμεν - ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς θεόφρονas - καὶ διὰ νὰ μᾶς ὁδηγήσουν εἰς τὴν ζωὴν τὴν ὁποίαν ποθοῦμεν· ὅπου τὸ φῶς τῆς ἐπιστήμης εἶναι σκότος· ὅπου σιγᾷ «πᾶσα σὰρξ βροτεία» καὶ ἀκούεται ὁ Λόγος· «ὅπου τὸν Θεὸν ἡ τελεία μόνη κέκραγε σιγὴ καὶ ἡ παντελὴς καθ' ὑπεροχὴν ἀγνωσία παρίστησιν» (Μαξίμου Ὁμολ. Φιλοκαλία, Β' 175).

7. Δὲν δονεῖται ὁ βράχος εἰς τὸν ὁποῖον ἐξ ἀρχῆς ἐδομήθη ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ «ξένη» διὰ τὸν κόσμον λογικὴ Τῆς, ἀπὸ τὰς αὐξομειουμένας ἐπιστημονικὰς γνώσεις ἢ ὑποθέσεις. Σεβόμεθα τὴν

ιστορίαν. Δὲν ταρασσόμεθα ἀπὸ τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἐπιστήμης. Ἀξιοποιούμεν τοὺς καρποὺς τῶν φιλολογικῶν ἐρευνῶν. Καθοδηγούμεθα ὁμῶς ἀνέκαθεν ἀπλανῶς καὶ εὐαισθήτως εἰς τὴν πίστιν καὶ τὸ μυστήριον τῆς ζωῆς ἀπὸ «τὰς τῶν ἁγίων θεοπνεύστους θεολογίας καὶ τῆς Ἐκκλησίας τὸ εὐσεβὲς φρόνημα» (Συνοδικὸν Ὁρθοδοξίας).

Δὲν μᾶς ἀπασχολεῖ τόσον ἐὰν συγγραφεὺς τῶν Ἀρεοπαγιτικῶν εἶναι ὁ διὰ τοῦ κηρύγματος τοῦ ἀποστόλου Παύλου πιστεύσας ἅγ. Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης ἢ ἄλλο μεταγενέστερον μέλος τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μᾶς ἐνδιαφέρει καὶ μᾶς ἀναπαύει εἶναι τὸ πῶς ὠμίλησε διὰ τὰ Ἀρεοπαγινικὰ ἢ συνείδησις τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐὰν ὑπάρχουν εἰς τὰ κείμενα αὐτὰ νεοπλατωνικαὶ ὁρολογίαι, αἱ ὁποῖαι ἐνοχλοῦν τὸν συγγραφέα τῆς πραγματείας, δὲν μᾶς ταρασσούν ἀλλὰ μᾶς χαροποιοῦν. Ὅπως τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Κύριος προσέλαβε καὶ ἐθέωσε, διὰ τῆς Ἐνσαρκώσεώς Του, ὁλόκληρον τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, δὲν μᾶς λυπεῖ οὔτε μειώνει τὴν θεότητά Του, ἀλλὰ μᾶς σώζει καὶ ἀποδεικνύει τὴν ἄφατον καὶ ἀμέτρητον πρὸς ἡμᾶς φιλανθρωπίαν Του. Καὶ οἱ θεολόγοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας προσέλαβον, ἀξιοποίησαν καὶ ἔσωσαν ὅλον τὸν κόπον, τὴν ἀναζήτησιν καὶ ἔκφρασιν τῶν πρὸ αὐτῶν φιλοσόφων.

Ἡ τόσον διάφορος ἀντίδρασις εἰς τὸ αὐτὸ βασικὸν κείμενον τῶν Ἀρεοπαγιτικῶν ἀποδεικνύει τὴν χῶδὴν ἀπόστασιν ἢ ὁποῖα ὑπάρχει μεταξὺ τῆς θεολογικῆς αἰσθήσεως καὶ τῶν πνευματικῶν κριτηρίων τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ ἐκείνων τοῦ συγγραφέως τῆς πραγματείας. Ἐὰν εἶχεν ὄντως ὀρθόδοξον φρόνημα καὶ ὑγιῆ πνευματικὰ κριτήρια θὰ ἀντέδρα καὶ θὰ ἡσθάνετο ἐν προκειμένῳ, ὅπως ὁλόκληρος ἡ χορεία τῶν Ἀγίων μας, ἢ ὁποῖα ἐνετρύφησεν εἰς τὰ συγράμματα αὐτά.

Περιφρονοῦντες καὶ ὑβρίζοντες τὰ Ἀρεοπαγινικά, περιφρονούμεν ὅλους ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἀνεπιφυλάκτως καὶ ὁλοθύμως ἐτάχθησαν ὑπὲρ αὐτῶν. Δι' αὐτὸ ἀπορρίπτων ὁ συγγραφεὺς τὰ Ἀρεοπαγινικά, εἶναι ἐπόμενον νὰ ἔχῃ ἐπιφυλακτικὴν καὶ ἀρνητικὴν στάσιν πρὸς ὅλους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι συμφωνοῦν μετὰ τοῦ ἁγίου συγγραφέως τῶν Ἀρεοπαγιτικῶν καὶ εὐρίσκουν τὰς ἐμπειρίας καὶ ἐκφράσεις του συμφώνως πρὸς τὰς ἰδικὰς των.

8. Οὕτω καὶ τὴν περὶ ἀκτίστων ἐνεργειῶν θεολογίαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας δυσκολεύεται νὰ δεχθῇ ὁ συγγραφεὺς «ὡς δυσκόλως συμβιβαζομένην πρὸς τὴν ἀπλότητα τῆς θείας οὐσίας καὶ πρὸς τὸ ἀναφές καὶ ἀπολύτως ἀπροσπέλαστον αὐτῆς» (Β' 56). Τὸν δὲ στύλον τῆς Ὁρθοδοξίας ἅγιον Γρηγόριον Παλαμᾶν, εὐρίσκει «ἐν τινι μέτρῳ εἰς τὴν αὐτὴν (μετὰ τοῦ Βαρλαάμ) παρασυρθέντα σύγχυσιν κατὰ διεύθυνσιν ἀντίθετον» (Β' 37).

Τὰς ἐκστάσεις καὶ θεοπτίας τῶν Προφητῶν δὲν θέλει νὰ σχετίζωμεν ἢ ταυτίζωμεν μὲ τὰς θεοπτίας τῶν θεοφόρων καὶ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος κινουμένων Ἀγίων τῆς Ἐκκλησίας μας (Β' 66), ἐνῶ σαφῶς ὑποτιμᾷ τὰς ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἐμπειρίας τῶν ὁσίων μας, διότι εὐρίσκει καὶ ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας καταστάσεις ἐκστάσεως, «θείου ἔρωτος» (ὅπως εἰς τὰς θρησκείας ἀρχ. Ἑλλάδος, Ἰνδιῶν, Σινῶν, Αἰγύπτου) καὶ τὰ μέχρι σήμερον φαινόμενα πυροβασίας καὶ χοροῦ δερβισῶν (Α' 56).

Τὸν ἅγιον Συμεών, τοῦ ὁποίου «τὸ θεῖον καὶ ἱερὸν πρόσωπον ἠκτινοβόλει καὶ ἤστραπτεν ὥσαν ἄλλος δεύτερος ἥλιος» (ἅγ. Νικόδημος Ἀγιορείτης), τὸν θεωρεῖ ὡς νοσηρὸν συναισθηματίαν. Καὶ «εἰς τὴν εὐαίσθητον καὶ λίαν συναισθηματικὴν ἰδιοσυγκρασίαν του ὀφείλονται αἱ ἀστείρευτοι ροαὶ τῶν δακρύων του...» (Α' 62).

Διὰ τὰς πνευματικὰς δὲ ἐλλάμψεις καὶ θείας ἐκστάσεις τοῦ αὐτοῦ Ἀγίου ἰσχυρίζεται: «... δὲν ἀποκλείομεν, ὅταν μάλιστα πρόκειται περὶ ἰδιοσυγκρασιῶν εὐαίσθητων ἐξ ὑπερεντάσεως τῶν νεύρων καὶ ὑπερκοπώσεως καὶ ἐξ ἀφετηρίας προϋπαρχούσης προκαταλήψεως νὰ λάβωσι χώραν καὶ τοιαῦται ἐκδηλώσεις...» (Α' 74).

Ὁ βίος ὅλος τοῦ ἁγ. Συμεών, κατὰ τὸν ἅγ. Γρηγόριον Παλαμᾶν, εἶναι ἓν θαῦμα καὶ τὰ συγγράμματα αὐτοῦ, συγγράμματα ζωῆς (Συγγράμματα, τόμ. Α' σελ. 404-405). Ο ἅγ. Νικόδημος μᾶς παρουσιάζει τὸν ἅγ. Συμεών ὡς ἐπὶ γῆς θεωθέντα: «ἐντεῦθεν ἠξιώθη νὰ γίνῃ ἀπλοῦς, ἀνείδεος, ἄσχετος πάντων... διὰ τῆς ὑπὲρ νοῦν ἐνώσεως κατὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον» (Ἀκολουθία ἁγ. Συμεών, σελὶς 105), τὰ δὲ συγγράμματα αὐτοῦ συνιστᾷ ὡς «τὴν σάλπιγγα τῆς θεώσεως... τῆς θεολογίας τὸ ὕψος... τῶν μυστικῶν δογμάτων τὸ θησαυροφυλάκιον» (ἐν. ἀν. 112 - 13). Ἀντιθέτως ὁ κ. Τρεμπέλας θεωρεῖ τὰ αὐτὰ συγγράμματα παράδοξα καὶ αἰρετικά: «τοσαῦτα καὶ περὶ τῶν διδασκαλιῶν τούτων τοῦ Συμεών, αἵτινες, ἐὰν ὑπὸ τινων ἤθελον θεωρηθεῖ ἂν μὴ αἰρετικά, τουλάχιστον θὰ παρουσιάζοντο καινοφανεῖς καὶ παράδοξοι» (sic) (Α' 78).

Εἶναι φανερόν ὅτι εὕρισκόμεθα πρὸ καταστάσεως ἄκρως σοβαρᾶς.

Καὶ ἤτο μὲν γνωστὸν ὅτι δὲν εἶχεν ἀξιοποιηθεῖ ὁ πνευματικὸς πλοῦτος τῶν Νηπτικῶν Πατέρων μας ἀπὸ τὰ νεώτερα κινήματα εὐσεβισμοῦ, ἀλλὰ τὸ νὰ ἐξαπολυθῇ μία τοιαύτη βλάβσημος ἐπίθεσις κατὰ τῶν θεοφόρων θεολόγων τῆς Παραδόσεώς μας ἤτο ὅλως ἀπροσδόκητον. Τὸ νὰ μὴ παρουσιασθῇ δὲ οὐδεμία ἀντίδρασις εἶναι χαρακτηριστικόν. Καὶ τὸ νὰ προβάλλεται εἰς τοὺς ὀρθοδόξους νέους ἡ πραγματεία αὕτη ὡς αὐθεντικὴ παρουσίασις τῶν Πατέρων μας εἶναι ἀπαράδεκτον.

9. Ἰδιαιτέρως σήμερον θὰ ἔπρεπε αὐθορμήτως καὶ ὀλοψύχως νὰ προβάλλωμεν καὶ νὰ συνιστῶμεν τοὺς θεοφόρους Πατέρας μας (ὡς τὸν ἅγ. Συμεών καὶ τὸν ἅγ. Γρηγόριον Παλαμᾶν) ὡς τοὺς ἀληθεῖς καὶ αὐθεντικούς διδασκάλους τῆς ὄντως ζωῆς. Ἰδιαιτέρως σήμερον, ὅποτε οἱ νέοι ὅλου τοῦ κόσμου ἐκ τῆς στεῖρας ὁδοιπορίας εἰς τὴν ἄνυδρον καὶ ἔρημον χώραν τοῦ συγχρόνου λεγομένου πολιτισμοῦ καὶ ἀνικανοποίητοι ἀπὸ τὸν ξηρὸν ἐπιστημονισμόν καὶ τὰ εὐτελῆ παρασκευάσματα τοῦ ἀνουςίου πιετισμοῦ, ματαίως ἀναζητοῦν τὴν ψυχοσωματικὴν των ἰσορροπίαν εἰς τὰς παραπλανητικὰς μαγείας καὶ ἀγυρτείας τῶν «γκουροῦ» τῆς Ἀπώ Ἀνατολῆς. (Ἡ ἀσθένεια αὕτη φθάνει ἤδη καὶ εἰς τοὺς ἰδικούς μας φοιτητάς). Καὶ ἀντὶ νὰ πράξωμεν αὐτὸ ἐρχόμεθα νὰ κατασπιλώσωμεν τὸ κύρος τῶν Πατέρων καὶ νὰ θέσωμεν εἰς ἀνυποληψίαν τοὺς Ὁσίους μας διὰ παρομοίων «θεολογικῶν» ἐργασιῶν.

Δὲν ἐπιτρέπει ἡ τραγικότης τῶν καιρῶν νὰ ἀσχολούμεθα μὲ τὸν εὐσεβισμόν καὶ τὴν γηράσασαν θεολογίαν τῶν σχολιστικῶν ἐργαστηρίων, ἡ ὁποία ἐνῶ καταρᾶται συνήθως τὴν Δύσιν, οὐσιαστι-

κὼς τρέφεται ἀπὸ τὴν παράδοσιν τῆς Δύσεως, ὑποφέρει ἀπὸ τὸν διχασμὸν τῆς καὶ μεταδίδει τὴν ἀσθενεῖάν τῆς.

Δὲν κατηγοροῦμεν τὰ πανεπιστήμια οὔτε τὰ σωματεῖα. Ἐκφράζομεν τὸν ἀλάλητον στεναγμὸν τῶν Ἀγίων, ζώντων καὶ τετελειωμένων, διὰ τὴν παραποίησιν τῆς ἀληθείας καὶ τὴν ἀγνωσίαν, ἢ ὅποια βασανίζει τὸ σῶμα τῆς νεοελληνικῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ Θεολογία τῶν Πανεπιστημίων καὶ αἱ διάφοροι χριστιανικαὶ κινήσεις πρέπει νὰ ἀναβαπτισθοῦν εἰς τὸ μυστήριον τῆς ζωῆς ἐκκλησιαστικῆς Παραδόσεώς μας, ὅποτε θὰ εὔρουν νέας δυνάμεις καὶ μεθόδους ἐργασίας καὶ εὐαγγελισμοῦ. Θὰ παύσῃ ἡ σύγχυσις γλωσσῶν καὶ κριτηρίων, ἢ ὅποια δημιουργεῖ τὴν Βαβέλ καὶ τὴν πόλωσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν μας προβλημάτων.

Δυστυχῶς, ὡς ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὴν κρινομένην πραγματείαν, πολλοὶ σύγχρονοι θεολόγοι, ζοῦν, θεολογοῦν καὶ προσεύχονται ὅλως διαφόρως ἀπὸ ὅ,τι οἱ Πατέρες: Ἄλλην ιδέαν ἔχουν διὰ τὴν πίστιν, τὴν θεολογίαν καὶ τὴν ζωὴν. Ἐκεῖ ὅπου οἱ Πατέρες διακρίνουν θεόπνευστον ἔκφρασιν καὶ ἀλλοίωσιν θείας ἐνεργείας, ἐκεῖνοι εὐρίσκουν ἀφορμὰς ὁδηγούσας εἰς ἀθεΐαν καὶ ἀγνωστικισμόν.

Ἡ ἀπομάκρυνσις δὲ αὐτὴ ἀπὸ τὴν βιουμένην Ὁρθόδοξον Θεολογίαν σημαίνει καὶ τὴν ἀπομάκρυνσίν των ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν ἀνικανότητα τῆς συμπαραστάσεως εἰς αὐτόν.

Εἶναι ἄχρηστος διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου μία τοιαύτη σχολαστικὴ καὶ ἄνικμος πνευματικῶς θεολογία. Καὶ εἶναι φύσει ἀπορριπτέα μία ἀσπόνδυλος δογματικῶς εὐσεβολογία, ἢ ὅποια θεωρεῖ τὴν θέωσιν βελτίωσιν τοῦ χαρακτήρος. Ἡ θεολογία αὐτὴ ἐκπνέει. Καὶ ὁ τρόπος αὐτὸς ζωῆς δὲν δύναται νὰ ἀνθέξῃ εἰς τὴν καθολικὴν κρίσιν τῆς ἐποχῆς μας. Καὶ τὰ δύο (θεολογία καὶ εὐσεβισμός) εἶναι μία ἀπὸ τὰς ἀφορμὰς καὶ τὰς συνεπείας τῆς πνευματικῆς καταπτώσεως τῶν καιρῶν μας.

Ἐὰν ἦτο αὐτὴ ἡ Θεολογία τῆς Ἐκκλησίας, δὲν θὰ ἐδημιούργει θεοφάντορας Πατέρας καὶ Ὁμολογητάς, ἀλλὰ ψυχροὺς ἐπιστημονικοὺς ἐρευνητάς καὶ συζητητάς τοῦ παρόντος αἰῶνος. Καὶ ἐὰν ἦτο αὐτὴ ἡ πνευματικότης τῆς Παραδόσεώς μας, δὲν θὰ ἐδημιούργει τοὺς Νηπτικοὺς Πατέρας, ὡς «θεοὺς κατὰ χάριν» καὶ «λύχνους διακρίσεως», ἀλλὰ νοσηροὺς συναισθηματολόγους, ἔρμαιο τῶν ψυχικῶν παραισθήσεων.

10. Ἀλλ' εἰς τὴν Παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας μία ἱερὰ περιχώρησις τῆς ζωῆς θεολογίας καὶ τῆς ἀληθοῦς εὐσεβείας ἱεουργεῖται. Οἱ θεολόγοι εἶναι ἅγιοι. Καὶ οἱ ἅγιοι εἶναι θεολόγοι. Οἱ πρῶτοι θεολογοῦν διὰ τῆς ἀγιότητος τοῦ βίου των. Καὶ οἱ δεύτεροι ἀγιάζουν τὴν κτίσιν διὰ τῆς ἐνσαρκώσεως τῆς ὑγιοῦς θεολογίας των.

Δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ κεχωρισμένως, οὔτε ὑπάρχει συγκεχυμένως, ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας ἡ ἀγιότης καὶ ἡ θεολογία, ἡ προσωπικὴ πνευματικὴ κάθαρσις καὶ ἡ ὀρθὴ δογματικὴ διατύπωσις. Δι' αὐτὸ πάντοτε οἱ ἀληθεῖς θεολόγοι καὶ οἱ πραγματικοὶ ἅγιοι γνωρίζονται ὡς ἱεροφάνται καὶ μυσταγωγοὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς.

Ἡ ἱερὰ ἡμῶν Παράδοσις ὁμιλεῖ διὰ τὸν θεολόγον, ὅχι ὡς διὰ τὸν εἰδικὸν ἐπιστήμονα, τὸν δυνάμενον νὰ ταξινομήῃ «ἀποφατικὸν ὑλικὸν» ἢ νὰ συγγράφῃ πραγματείας, ἀλλ' ὡς διὰ τὸν ἅγιον, τὸν μυηθέντα εἰς τὰ ὑπὲρ φύσιν καὶ αἴσθησιν.

Ὅμιλεῖ διὰ τὸν ἅγιον, ὅχι ὡς τὸν ἀπλῶς ἠθικὸν χαρακτήρα, ἀλλ' ὡς κατὰ χάριν θεόν. Καὶ ὁμιλεῖ διὰ τὴν Θεολογίαν τοῦ κατὰ χάριν τούτου θεανθρώπου, τοῦ μόνου ἀληθῶς καὶ ἀψευδῶς θεολόγου τῆς Ἐκκλησίας, ὅχι ὡς διὰ τὸ ἀποτέλεσμα μιᾶς διανοητικῆς ἐργασίας, ἀλλὰ ὡς διὰ τὴν χάριν τὴν προχεομένην καὶ προϊεμένην φυσικῶς καὶ ἀενάως ἐκ τῆς – ἀπροσίτου εἰς ἡμᾶς – θεωθείσης φύσεώς του. Καὶ ἡ χάρις αὕτη φθάνει εἰς τοὺς πιστοὺς ὡς θεῖος δροσισμὸς, παράκλησις καὶ τροφή: «Ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ καὶ νέε Θεολόγε... τὸ ἀληθινὸν μάνα, τὸν Χριστόν, ἀενάως ἀναβλύζον ἔχων ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τὰς θεολογικάς σου διδασκαλίας ἡμῖν παρέθηκας ὡς μάνα πνευματικὸν καὶ οὐράνιον». (διὰ τὸν ἅγιον Συμεὼν ἀπὸ τὸν ἅγ. Νικόδημον. Ἀκολουθία σελ. 54-55).

Δὲν πρόκειται λοιπὸν περὶ ταξινομήσεως κάποιου οὐδετέρου ὑλικοῦ, ἀλλὰ περὶ συλλήψεως, ἐνυποστάτου φωτισμοῦ, θείας κυοφορίας καὶ ἀπορρήτου τοκετοῦ: ἀναβλύσεως ὕδατος ζῶντος καὶ οὐρανίου μάνα δι' ὅλους τοὺς πιστοὺς.

Δὲν περιμένομεν ἀπὸ ἑνα ὀρθόδοξον θεολόγον νὰ μᾶς παρουσιάσῃ ἀπλῶς μίαν κριτικὴν ὑπόθεσιν διὰ τὴν συγγραφικὴν του καταγωγὴν ἐνὸς κειμένου καὶ ἐν συνεχείᾳ νὰ μᾶς παραθέτῃ σειρὰν ἀτομικῶν του ἀπόψεων, ἀνεξαρτήτων «τοῦ εὐσεβοῦς φρονήματος τῆς Ἐκκλησίας».

Ἀντιθέτως περιμένομεν ἀπὸ τὸν θεολόγον διὰ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πνευματικῆς του ἐμπειρίας, τῆς βεβαπτισμένης ἐν Πνεύματι, ὑπάρξεώς του καὶ τῆς μορφωτικῆς του καταρτίσεως νὰ μᾶς φανερώνῃ ἐν σμικρῷ ζώσαν τὴν Ἐκκλησίαν: Διὰ τῆς διανοητικῆς του ἐργασίας καὶ τῆς πνευματικῆς του παρουσίας νὰ μᾶς ἀποκαλύπτῃ πῶς λειτουργεῖ ὁ θεανθρώπινός Της ὀργανισμός. Πῶς καὶ ποῖα προσλαμβάνει καὶ θεώνει. Καὶ ποῖα, πρόσωπα ἢ θεωρίας, ἀποβάλλει καὶ ἀφορίζει ὡς ξένα στοιχεῖα τῆς ἀψευδοῦς καὶ καθολικῆς σωτηρίας τὴν ὁποίαν ἐπαγγέλλεται καὶ προσφέρει εἰς τὴν σύμπασαν κτίσιν.

Θεολογία, ἐν τέλει, εἶναι αἱ ἐπιπτώσεις τῆς παρουσίας τοῦ Ἀγίου, τὰ ἐνεργήματα τῆς θεωθείσης (ἢ θεουμένης) ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας ἀνθρωπίνης φύσεως τοῦ θεολόγου.

11. Διὰ τί νὰ περιπλανώμεθα ματαίως εἰς τὴν ἄγονον ἀπασχόλησιν μὲ μίαν ἐγκεφαλικὴν καὶ περιττὴν θεολογίαν, καὶ μίαν ἀνυπόστατον καὶ ἀνουσίαν εὐσεβοζωήν; Καὶ τὰ δύο εἶναι ἄγνωστα εἰς τὴν ἁγίαν Παράδοσίν μας, ξένα καὶ ἀνάξια πρὸς τὰς ἐφέσεις καὶ ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου.

Διὰ τί νὰ μὴ «ἐρωτῶμεν τοὺς Πατέρας καὶ Πρεσβυτέρους διὰ νὰ ἀναγγέλλουν» εἰς ἡμᾶς τὴν Ἀλήθειαν, ἀλλὰ νὰ καταφεύγωμεν εἰς ξένους, ἀνιδεοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα καὶ ταλαιπώρους;

Διὰ τί ἐὰν ἔχωμεν ἀπορίας διὰ τὸν ἅγιον Συμεὼν τὸν Νέον Θεολόγον νὰ μὴ ἐρωτῶμεν τὸν ἅγιον Νικόδημον; Καὶ διὰ τὰ Ἀρεοπαγιτικὰ κείμενα τὸν Μάξιμον τὸν Ὁμολογητὴν καὶ ὅλους τοὺς λοιποὺς Ἁγίους μέχρις ἡμῶν;

Ποῖος καὶ πότε μᾶς ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τὴν ἀδιάσπαστον αὐτὴν χορείαν τῶν θεοφόρων Πατέρων μας καὶ μᾶς ἔφερε τοὺς «συντηρητικοὺς θεολόγους», ὡς συνετοὺς καὶ εὐσεβεῖς (οἱ ὅποιοι τελικῶς μᾶς παρουσιάζουν τοὺς Ἁγίους πλανηθέντας) καὶ τοὺς ἀνερματίστους συγκρητιστὰς ὡς «προοδευτικούς» καὶ συγχρονισμένους, οἱ ὅποιοι θεωροῦν τοὺς Πατέρας ὡς «ξεπερασμένους»;

Δὲν ἀναπαυόμεθα οὔτε μὲ τοὺς πρώτους, οὔτε μὲ τοὺς δευτέρους. «Τὰ πρόβατα οἶδασι τῶν ποιμένων τὴν φωνήν, ἀλλοτρίῳ δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσωσι».

Οἱ θεοφόροι Πατέρες μας δὲν ἔχουν ἀνάγκην ἀπὸ τὴν «σύνεσιν τῶν συνετῶν, οὔτε ἀπὸ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν». Ἡ χάρις τῆς θεολογίας των καὶ τὸ θαῦμα τῆς καινῆς βιοτῆς των εἶναι σκάνδαλον καὶ μωρία διὰ πᾶσαν νόθον θεολογίαν καὶ νόθον τρόπον ζωῆς.

Καὶ ἐνῶ εἶναι θλιβερόν τὸ γεγονός, ὅτι ἐγράφη μία, ὡς ἡ κρινομένη, θεολογικὴ πραγματεία, ἐκφραζομένη ὡς ἐκφράζεται διὰ τοὺς ἁγίους Πατέρας μας, εἶναι συγχρόνως παρήγορος ἡ σαφῶς δι' αὐτῆς γινομένη διαπίστωσις τῆς καταρρεύσεως τῆς ψευδοῦς πίστεως καὶ τῆς φαινομενικῆς πνευματικότητος, ἡ ὁποία ἐπέρχεται διὰ τοῦ πλησιασμοῦ καὶ μόνον τῆς πυρφόρου Θεολογίας τῶν Ἁγίων μας.

Διαρρηγνύονται τὰ εἰδῶλα, τὰ συστήματα καὶ σχήματα μιᾶς πεπονημένης θεολογίας, ἀναμετρώμενα μὲ τὴν ζῶσαν θεολογίαν καὶ διαστελλόμενα εἰς τὴν ἀφόρητον δι' αὐτὰ ἀποφατικὴν δοκιμασίαν καὶ ἔκφρασιν: «Ρημάτων σου ὁ φθόγγος ὥσπερ τις οὐράνιος ἥχος φερόμενος, τὰς ἀθέους φρένας κατεβρόντησε λόγῳ τῆς χάριτος καὶ δογμάτων θείαις μαρμαρυγαῖς ταῖς φανωτάταις, τῶν πιστῶν τὰς καρδίας ἐλάμπρυνεν» (ἀκολουθία ἁγίου Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου).

Σκανδαλίζονται καὶ παραλύονται αἱ πιε[τι]στικάί μας ἀντιλήψεις περὶ ἁγιότητος, ὡς «βελτιώσεως τοῦ χαρακτήρος», παραβαλλόμεναι μὲ τὰς παναγίας ἐμπειρίας τῶν Ἁγίων μας, τῶν συλλαμβανόντων τὸν Χριστὸν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν «ὡς φῶς ἐνυποστάτως καὶ οὐσιωδῶς, ὁρώμενον ὁράτως καὶ κατανοούμενον ἀκατανοήτως, μὲ μορφήν ἄμορφον καὶ ἰδέαν ἀνείδεον».

12. Δὲν εἶναι ὄντως ἀληθὲς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον διὰ τῆς μυωπικῆς μας λογικῆς κρίνομεν ὡς τοιοῦτον· οὔτε ἀπὸ ἐκεῖ θὰ ἀρχίσωμεν τὴν θεολογίαν μας, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, θὰ καταλήξωμεν εἰς τὸ νὰ κατακρίνωμεν τὴν Ἀλήθειαν. Ἀρχίζομεν ἀπὸ τοὺς ἁγίους Πατέρας μας, «τὰ μεγάλα στοιχεῖα, τὰ τὴν πίστιν ὥσπερ κτίσιν συνιστώντα». Αἰσθανόμεθα ὅτι εἴμεθα ἐσκοτισμένοι καὶ ψευδεῖς. Καὶ αὐτοί, οἱ Ἅγιοι, εἶναι ἀλήθεια καὶ φῶς. Αὐτοὶ θὰ μᾶς ὁδηγήσουν ἐκεῖ ὅπου θέλομεν νὰ φθάσωμεν καὶ μόνοι μας, μὲ τὴν κρίσιν μας, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τὸ κατορθώσωμεν.

«Τοῦτ' ἔστιν ἀληθὴς εὐσέβεια, τὸ μὴ πρὸς τοὺς θεοφόρους Πατέρας ἀμφισβητεῖν. Καὶ γὰρ τῶν προειρημένων ἁγίων αἱ θεολογίαι ὁρὸς εἰσιν θεοσεβείας ἀληθοῦς καὶ χάραξ... κὰν περιέλθῃ τις μίαν γοῦν αὐτῶν, ἐκεῖθεν ὁ τῆς κακονοίας τῶν αἵρετικῶν ἐσμός εἰσρνήσεται πολὺς» (Συγγράμματα ἁγ. Γρηγορίου, τόμ. Β' σελ. 483).

Ἡ ἁμαρτία, εἰς τελικὴν ἀνάλυσιν, εἶναι μία· ἡ ἀποστασία ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ τοὺς ἀνθρώπους Του. Ἀλλοίμονον εἰς ἡμᾶς τὴν ἡμέραν ἐκείνην, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἀρνηθῶμεν τὸν Πατέρα μας τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τοὺς Πατέρας μας τοὺς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Του. Τότε θὰ αἰσθανθῶμεν ἀποροὶ καὶ ἀπερριμένοι, ὡς ἀπωρφανισθέντα βρέφη, ἔκθετα εἰς τὸ ψῦχος καὶ τὸ σκότος τῆς κολάσεως. Μακρὰν ἀπὸ τὴν θερμὴν τῆς ζωῆς, ποὺ εἶναι ὁ Θεὸς καὶ οἱ ἄνθρωποι Του. Μακρὰν ἀπὸ τὸ φῶς τῆς Ἀληθείας, ποὺ εἶναι πάλιν ὁ Ἰδιος καὶ οἱ ἰδικοὶ Του.

13. «Κύριε μὴ μᾶς ἐγκαταλείψῃς μόνους εἰς τοὺς διαλογισμούς μας, εἰς τὴν ἀναζήτησιν τῆς ὁδοῦ τῆς ζωῆς καὶ τῆς γνώσεως ποὺ εἶσαι Εὐς».

Ὅλοι εἴμεθα κατ' εἰκόνα ἰδικὴν Σου πλασμένοι, ἀσχέτως ἂν ἀποστατήσωμεν ἀπὸ Σέ. Ὅλοι εἴμεθα ἀδελφοὶ τοῦ ἐνσαρκωθέντος Υἱοῦ Σου, ἀκόμη καὶ ἂν δὲν πιστεύωμεν εἰς Αὐτόν» (ἁγ. Νικόδημος).

Αὕτῃ εἶναι ἡ δύναμις, ἐλπίς καὶ πίστις μας, μέσα εἰς τὴν ἀδυναμίαν, ἀπελπισίαν ἢ ἀπιστίαν μας.

Ὅλοι ἐρχόμεθα πρὸς Σέ. Ὅλους σωστικῶς ἔλκεις πρὸς Σέ. Ὅλοι μόνον Ἐσὲ ποθοῦμεν, ἀσχέτως ἂν δὲν τὸ ἀντιλαμβανώμεθα καὶ ἀντιστρατευώμεθα εἰς Σέ. Δώσε ὥστε σήμερον ἰδιαιτέρως οἱ πιστεύοντες εἰς Σέ, τὴν ἀλήθειάν Σου τὴν μίαν καὶ σωτήριον νὰ ἐνσαρκώνουν ἀψευδῶς διὰ νὰ ἀποκαλύπτουν ἀπλανῶς εἰς τὸν κόσμον, ὅτι τοὺς ἀνθρώπους ἠγάπησας, καθὼς τὸν Υἱόν Σου τὸν Μονογενῆ. Καὶ Αὐτὸν ἀπέστειλας Σωτῆρα τοῦ κόσμου.

Τότε καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ ἐν τῇ Δύσει «θὰ ἐμπλησθῇ ἡ σύμπασα τοῦ γνῶναι τὸν Κύριον». Διότι ὡς Ὁρθόδοξοι αἰσθανόμεθα ὅτι δὲν ἀνήκομεν ἀπλῶς εἰς τὴν Ἀνατολὴν τοπικῶς, οὔτε μαχόμεθα τὴν Δύσιν τοπικῶς. Ἀνήκομεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ ἀκτίστου καὶ ἀνεσπέρου θείου Φωτός, ἡ Ὅποία σώζει Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν.

Δι' αὐτὸ εἰς τὸ ἐξῆς, τὸ μυστήριον τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας «μηδαμῶς ψαυέτω ἡ χεὶρ ἡμῶν τῶν ἀμυήτων, χεὶρ δὲ πιστῶν» τὴν Θεοτόκον Ἐκκλησίαν – τὴν γεννώσαν τοὺς κατὰ χάριν Θεοὺς - ἀσιγήτως ὑμνεῖται, διότι μόνον ἐν Αὐτῇ καὶ διὰ τῶν Ἀγίων Της, ἀπλανῶς ὁδηγοῦμεθα εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν γνώσιν νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

[Π. Παπαδημητρίου: Τὸ ἄρθρο γράφηκε τὸ 1975. Πλέον ὁ μῦθος τῶν Δυτικῶν γιὰ τὸν «ψευδο-Διονύσιο» ἔχει καταρριφθεῖ. Βλ. γιὰ παράδειγμα: [ΣΤ' Θεολογικὸ Συνέδριο Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ναυπάκτου](#) (2020), «Ἅγιος Διονύσιος Ἀρεοπαγίτης, βίος, ἔργο καὶ θεολογία»].

«Ἐκθέσις τῆς ἐξ ἁγιορειτῶν ἐπιτροπῆς...»
ἈΘΩΝΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ, Τ. 33-34, 1975.

Περὶ τῶν βιβλίων τοῦ Τρεμπέλα
«Μυστικισμός - Ἀποφατισμός, Καταφατική Θεολογία»

ἈΘΩΝΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ

ἈΓΙΟΡΕΙΤΙΚΟΝ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

33
34

“ ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΞ ΑΓΙΟΡΕΙΤΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ... ”

λίψιν πολλήν ἐπροξέ-
νησεν εἰς ἡμᾶς ἡ ἀνά-
γνωσις μιᾶς διτεύχου
θεολογικῆς πραγμα-
τείας ὑπὸ τὸν τίτλον:
«Μυστικισμὸς - Ἀπο-
φατισμὸς, Καταφατι-
κὴ Θεολογία» τοῦ κα-
θηγητοῦ κ. Παναγιώτου Τρεμπέλα.

Καὶ ἐνῶ δὲν εἶναι ἀποστολὴ τῆς Ἱερᾶς
Κοινότητος τοῦ Ἀγίου Ὁρους νὰ κρίνῃ ἐπι-
στημονικὰς πραγματείας, ὅμως, ἐπειδὴ αἰσθα-
νόμεθα ὡς συνεχιστὰι τῆς μακρᾶς ἡσυχαστι-
κῆς Παραδόσεως καὶ μυστικῆς Θεολογίας, ἡ ὁ-
ποία κρίνεται εἰς τὰ ἐν λόγῳ τεύχη, μετὰ συ-
νοχῆς καρδίας καὶ πολλῆς ἀγάπης πρὸς τὴν ἀ-
λήθειαν καὶ τοὺς ἀδελφούς μας, εἴμεθα ὑπο-
χρεωμένοι νὰ εἴπωμεν τὰ ἑξῆς:

1. Ἡ ἐνοειδὴς Παράδοσις τῆς Ὁρθοδο-
ξίας καὶ ἡ ἁρμονικὴ συμφυῖα θεολογίας καὶ
ζωῆς — ἀπὸδεδειγμένη τῆς ζωῆς πιστότητος εἰς τὸ
δόγμα τῆς Χαλκηδόνης — ἐφυλάχθη ἐντὸς τῆς
Ἐκκλησίας μας ἀλώβητος καὶ διέθρεψεν ἀνέ-
καθεν τὸ ἐκκλησιαστικὸν πλήρωμα μέχρι καὶ
κατ’ αὐτὴν τὴν περίοδον τῆς Τουρκοκρατίας
μὲ τὰ ζωηφόρα δόγματα τῆς ἀληθείας καὶ τὴν
χάριν τῆς ἀψευδοῦς ἀγιότητος.

Κατὰ τοὺς τελευταίους ὅμως αἰῶνας καὶ
κυρίως μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ αὐτοκεφά-
λου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀρχίζει νὰ
εἰσέρχεται ἐκ τῆς Δύσεως, ὑπὸ μορφήν δῆθεν
προόδου, τὸ μικρόβιον τοῦ πνευματικοῦ διχα-
σμοῦ. Ἡ ἀσθένεια τοῦ χωρισμοῦ θεολογίας
καὶ πνευματικότητος, θεολόγων καὶ «ἀγίων»,
ἡ ὁποία ἐμάστιζε τὸν «πεφωτισμένον» δυτικὸν
πολιτισμὸν — συνέπεια τῆς δογματικῆς παρεκ-
τροπῆς τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας — με-

ταφέρεται εἰς τὸν ἰδικὸν μας κῶρον.

Ἡ θεολογία ἡ ὁποία ἐδιδάσκετο βασικῶς
εἰς τὸν Μοναχικὸν κῶρον, διδάσκεται τώρα,
μετὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλεί-
ου, εἰς τὰς νεοσυσταθείσας σχολὰς τῶν κρατι-
κῶν Πανεπιστημίων. Ἡ πνευματικὴ ἀγωγή ἡ
ὁποία ἠντλεῖτο φυσιολογικῶς ἀπὸ τὴν μετοχὴν
εἰς τὴν ὀλὴν ζωὴν τῆς ἐνορίας, τώρα κυρίως
προσφέρεται ἀπὸ τὰ κηρύγματα καὶ τὰ κατη-
χητικὰ τῶν λαϊκῶν.

Καὶ δύναται νὰ τεθῇ τὸ ἐρώτημα: Εἶναι
καταδικαστέα αὐτὰ κατ’ ἑαυτὰ τὰ νέα σχήμα-
τα; Δὲν δύναται ἄραγε ἡ ὀρθόδοξος θεολογία
νὰ διδάσκεται εἰς τὰ Πανεπιστήμια καὶ τὸ εὐ-
σεβὲς ἥθος νὰ δίδεται εἰς τὰς χριστιανικὰς κι-
νήσεις; Ἐν προκειμένῳ δυνάμεθα νὰ δώσω-
μεν τὴν ἑξῆς διπλὴν ἀπάντησιν:

Πρῶτον, οὐδεὶς λόγος ὑπῆρχε ὑποτιμῆσε-
ως ἢ καταργήσεως τῶν παλαιῶν σχημάτων τὰ
ὁποία προσφέρουν ὀρθοδόξως κάτι τὸ ἀναντι-
κατάστατον.

Δεύτερον, εἶναι δυνατόν καὶ νέα σχήμα-
τα ζωῆς νὰ ἐγκεντρισθοῦν εἰς τὴν Παράδοσιν
τῆς Ἐκκλησίας, ὑφιστάμενα, διὰ τοῦ ὀργανι-
κοῦ δεσμοῦ τῶν πρὸς Αὐτήν, τὴν καλὴν ἀλ-
λοίωσιν.

Αὐτὸ ὅμως δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ λεχθῇ
ὅτι συνέβη ἐξ ἀρχῆς μὲ τὰς Θεολογικάς μας
Σχολὰς καὶ τὰ κατηχητικά. Διότι — λόγῳ τοῦ
γενικωτέρου κλίματος τῆς ἐποχῆς κατὰ τὴν ὁ-
ποίαν ἐδημιουργήθησαν — παρὰ τὴν καλὴν
πιθανῶς θέλησιν τῶν στελεχῶν τῶν, δὲν ἐτρά-
φησαν τόσον ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξον Παράδοσιν
μας, ἀλλὰ ἀπὸ τὰς ἀντιλήψεις καὶ ἀπόψεις τῆς
ἐτεροδόξου Δύσεως.

2. Οἱ καθηγηταὶ τῶν θεολογικῶν σχολῶν
μορφώνονται κατὰ κανόνα εἰς τὴν Δύσιν.
Γνωρίζουν δι’ αὐτῆς τὴν ὀρθόδοξον θεολογί-

αν. Καὶ μεταφέρουν συνήθως εἰς ἡμᾶς τῶν ἐτεροδόξων διδασκάλων τὴν τὴν ἐπισημονικὴν μέθοδον καὶ τὰς ἀτομικὰς τῶν ἀπόψεις διὰ τοὺς ἀγίους Ἀποστόλους καὶ τοὺς θεοφόρους Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας μας.

Αἱ θρησκευτικαὶ κινήσεις ἀντιστοίχως, παρὰ τὴν ἀγαθὴν διάθεσίν των, δὲν τρέφονται ἀπὸ τὴν θεολογικὴν εὐσέβειαν τῆς Παραδόσεώς μας (τοὺς εἶναι ἀγνώστα τὰ ἔργα τῶν Νηπτικῶν Πατέρων: Φιλοκαλία, Κλήμαξ ἀγίου Ἰωάννου, ἔργα ἀγίου Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου... Οὐδέποτε ἐξέδωσαν ἕνα ἐκ τούτων) καὶ διαρκῶς τροφοδοτοῦν τὴν Ἐκκλησίαν δι' ἔργων ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἐπηρεασμένων ὑπὸ τοῦ εὐσεβιστικοῦ πνεύματος τῆς Δύσεως.

Συνέπεια τῆς εἰσβολῆς αὐτῆς, τοῦ ξένου καὶ μὴ παραδοσιακοῦ πνεύματος εἰς τὴν θεολογίαν καὶ τὴν ζωὴν μας, εἶναι μία χρονία ἀσθένεια — σύγκυσις γλωσσῶν καὶ κριτηρίων — ἡ ὁποία βασανίζει τὴν νεοελληνικὴν Ἐκκλησίαν καὶ παρουσιάζεται διὰ πλήθους προβλημάτων, ἀποτόκων τῆς νόσου ταύτης.

Χαρακτηριστικὸν δὲ δείγμα καὶ σύμπτωμα τῆς πολλαπλῆς ἥδη συγκύσεως ἀποτελεῖ ἡ ἐν λόγῳ θεολογικῇ πραγματείᾳ. Εἰς αὐτὴν γηραιὸς Καθηγητὴς συντάσσει θεολογικὴν μελέτην ἐξ ἀφορμῆς ὁμιλίας νεωτέρου συναδέλφου του, τοῦ ὁποίου ἡ τόλμη εἰς τὰς ιδέας καὶ τὸ ἀσαφὲς περὶ τὴν διατύπωσιν τὸν ξενίζει. Καὶ ἡ μὲν ὁμιλία τοῦ νεωτέρου θεολόγου, ἀποκαλύπτει ὡς ἀπομεμακρυσμένη ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξον ἀκριβολογίαν. Ὁ δὲ «συντηρητικὸς» παλαιὸς Καθηγητὴς πλησιάζει τοὺς Πατέρας μὲ θεολογικὰς προϋποθέσεις καὶ πνευματικὰ κριτήρια ξένα πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον Παράδοσιν καὶ δι' αὐτὸ καταλήγει εἰς ἐξ Ἰσου ἀπορριπτὰ συμπεράσματα.

Ὁ συγγραφεὺς ὡς ἐπιστήμων θεολόγος καὶ ἱεροκῆρυξ, πανεπιστημιακὸς διδάσκαλος καὶ ἰδρυτικὸν μέλος θρησκευτικοῦ συλλόγου, μὲ τὴν ἐργασίαν του προσπαθεῖ νὰ ψαύσῃ τὸ μυστήριον τῆς οὐκείας θεολογίας καὶ ζωῆς. Καὶ ἐνῷ διαθέτει πατερικὴν εὐρυμάθειαν (παράθετει πλῆθος χωρίων) καὶ διάθεσιν ἀποφυγῆς μονομερειῶν καὶ δξυτήτων, ἡ ὅλη του προσπάθεια δὲν τελεσφορεῖ, διότι κινεῖται εἰς τὸν κῶρον ὅπου συζητοῦνται τὰ θέματα, καταστρώνονται θεωρητικὰ σχέδια, ἀντιμάχονται ἀτομικὰ ἀπόψεις· οὐκ ἐκεῖ ὅπου «πάσχονταί τὰ θεῖα». Δι' αὐτὸ ἀποδεικνύονται ἀνεπαρ-

κῇ τὰ ἐφόδιά του. Διότι τὰ τῆς θεολογίας καὶ εὐσεβείας μας «θεῖα μυστήρια», κατὰ τὸν ἅγιον Νικόδημον τὸν Ἀγιορείτην, «δὲν εἶναι τρόπος νὰ τὰ διδάξῃ τις εἰς ἄλλους ὁρθῶς, ἐὰν πρῶτος αὐτὸς δὲν ἀξιωθῇ νὰ τὰ γνωρίσῃ ἐνεργητικῶς καὶ νὰ τὰ πάθῃ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος».

Καὶ μόνον ἡ φράσις τοῦ συγγραφέως, ὅτι ἡ ἐργασία του «συνίσταται εἰς ἀναθεώρησιν τοῦ περὶ Ἀποφατικοῦ ὕλικου» (τεῦχος Α' σελ. 6) ἀποδεικνύει πόσον διάφορος εἶναι ἡ θεολογία του ἀπὸ τὴν θεολογίαν τῶν Πατέρων, οἵτινες «ἐπάσχον τὰ θεῖα».

Καὶ μόνον ὅτι τὴν ἀγιότητα καὶ τὴν θέωσιν θεωρεῖ ὡς «μεταβολὴν τοῦ χαρακτῆρος καὶ μεταστοιχείωσιν ἡθικὴν» (Β' σελ. 60) μᾶς ἀποκαλύπτει ποίαν ἀντίληψιν περὶ πνευματικῆς ζωῆς ἔχει.

Πᾶσαι αἱ ἀποφατικαὶ ἐκφράσεις τῶν ἁγίων Πατέρων ὡς γνωστὸν ὁργανικῶς συζοῦν, ὡς προσωπικαὶ ἐν Πνεύματι ἐμπειρίαι. Διὰ τοῦτο δὲν πλησιάζονται καὶ δὲν ταξινομοῦνται ὡς ἄδρανες καὶ οὐδέντερον «ἀποφατικὸν ὕλικόν». Καὶ κάθε μία ἀπὸ αὐτὰς εἶναι ἀναπόσπαστον στοιχεῖον καὶ μέλος ὅλης τῆς πνευματικῆς βιοτῆς καὶ ὑπάρξεως. Δὲν ἐξέλεγον οἱ Πατέρες τὸν ἀποφατισμὸν ὡς τὴν καλυτέραν ἢ ἀποδοτικτέραν μέθοδον, τρόπον ἢ σύστημα, ἀλλὰ κατέληγον ἀναποφεύκτως εἰς ἀποφατικὰς ἐκφράσεις «πάσχοντες οἶον τὴν ἀφαίρεσιν καὶ οὐ διανοοῦμενοι».

3. Ἐπειδὴ λοιπὸν τὸ πλησίασμα τῶν Πατέρων γίνεται μὲ τὴν βοήθειαν τῆς λογικῆς καὶ τῆς γλώσσης τῶν θεολόγων τῆς Δύσεως καὶ μὲ πνευματικὰς ἀπόψεις, ἀπορρεούσας ἀπὸ τὴν ἐμπειρίαν τῆς κλειστῆς εὐσεβιστικῆς νοοτροπίας, πράγματα καὶ τὰ δύο μὴ χωροῦντα τὸ μυστήριον τῆς μυσταγωγικῆς περιχωρήσεως ὁρθόδοξου θεολογίας & βιοτῆς — διὰ τοῦτο ἔχομεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν σύνταξιν μιᾶς ὄντως ἀξιοπεριέργου μελέτης. Εἰς αὐτὴν συμπλέκονται ἐπαινετικά ἐκφράσεις διὰ τοὺς ἀγίους Πατέρας ἡμῶν μετὰ λίαν ἀπαράδεκτων χαρακτηρισμῶν: Πατερικὰ χωρία ἀπηχοῦντα θείας ἐμπειρίας καὶ ἀπόψεις ψιλαὶ ξένων θεολόγων, ἀσκέτων ὅλων πρὸς τὸ μυστήριον τῆς Ὁρθόδοξου θεολογίας μας. Γινώμαι δυτικῶν θεολόγων παρουσιάζονται ὡς αὐθεντικά διατυπώσεις διὰ τὴν ὑπότιμωσιν τῶν Ἀρεοπαγινικῶν Συγγραμμάτων, ἐνῷ ἡ ὁμόφωνος συγκατάθεσις καὶ ὁ θαυμασμός, δι' αὐτὰ, ὅλης τῆς

χορείας τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας παραθεωροῦνται. Προβάλλεται ὡς ὑγίης μυστικισμός, συμφώνως πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Oosterzee, ὁ τοῦ Θωμᾶ Α. Kempis (Α' σελ. 16) καὶ χαρακτηρίζονται «ὡς καινοφανεῖς καὶ παράδοξοι, ἐὰν μὴ αἰρετικοὶ αἱ διδασκαλίαι τοῦ ἁγίου Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου» (Α' σελ. 78). Παρατίθενται γινῶμαι ἑτεροδόξων θεολόγων, οἱ ὅποιοι κρίνουν τοὺς ἐκτραπέντας εἰς νοσηροὺς συναισθηματισμοὺς μυστικοὺς τῆς Δύσεως. Καὶ καταλήγει ὁ συγγραφεὺς: «...παρχωροῦμεν εἰς τὸν Fisher νὰ ἐπιβάλῃ αὐτὸς τέλος εἰς τὰς περὶ μυστικῆς Θεολογίας καὶ μυστικισμοῦ γενικὰς ταύτας παρατηρήσεις μας» (Α' σελ. 18).

Ἄλλ' ἡμεῖς ζῶντες εἰς τὴν ἀδιάκοπον καὶ ἐνιαίαν Παράδοσιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ὁμολογοῦμεν, ὅτι οὔτε τὸν Θωμᾶ Α. Kempis ἔχομεν ὡς ὑπόδειγμα ὑγιὸς μυστικοῦ, οὔτε αἱ κρίσεις τοῦ αἰρετικοῦ Fisher, διὰ τὸν ὅλως ξένον δι' ἡμᾶς νοσηρὸν δυτικὸν μυστικισμόν μᾶς ἐνδιαφέρουν εἰς κάτι, οὔτε σχετίζονται μὲ τοὺς θεοφόρους Πατέρας μας.

Ἐὰν ὁ συγγραφεὺς ἐκλέγῃ τὴν θεολογίαν τοῦ Oosterzee ἢ τοῦ Fisher ὡς ὁδηγὸν διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν του ἐργασίαν καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἑτεροδόξου Θωμᾶ Α. Kempis ὡς ὑγιῆ μυστικισμόν διὰ τὴν ζωὴν του εἶναι ἐλεύθερος νὰ τὸ πράξῃ. Εἶναι ὅμως ἀσυνεπὲς ἐπιστημονικῶς διὰ τοιούτων προϋποθέσεων νὰ ἐπυχειρῇ κατανόησιν τοῦ μυστηρίου τῆς Θεολογίας μας (ἀπὸ τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου ἕως τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ). Καὶ πνευματικῶς ἀπαράδεκτον διὰ τοιαύτης πείρας νὰ ἀποτολμᾷ νὰ κρίνῃ καὶ κατακρίνῃ τὰς ὑπερφυεῖς ἐμπειρίας τῶν ἁγίων μας, ὅπως ὡς ἐνὸς ἁγίου Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου.

4. Δυστυχῶς διάχυτον ὑπάρχει, εἰς ὅλην τὴν κρινομένην πραγματείαν, τὸ πνεῦμα τῆς δυσπιστίας καὶ ἀνυποληψίας διὰ τὰ συγγράμματα τῶν ἁγίων Πατέρων τὰ ὁποῖα ἐξετάζονται. Τὴν ἀρνητικὴν του δὲ στάσιν ὁ συγγραφεὺς προσπαθεῖ νὰ μετρίσῃ — ἢ νὰ ἀποφύγῃ τὰς συνεπείας τῆς — διὰ τῆς χρησιμοποίησεως διαρκῶς πλαγίων ἐκφράσεων. Παράδειγμα εἰς ἐκ τῶν πολλῶν χαρακτηρισμῶν κατὰ τοῦ ἁγίου Συμεὼν: «Θὰ ἐχαρακτηρίζομεν τὰς ὁπτασίας ταύτας ὡς ὅλως ὑποκειμενικὰ φαντάσματα, ἐὰν δὲν εἴχομεν ὑπ' ὄψει ποίας ἀγνῆς καὶ

ἁγίας ἐμπειρίας καὶ ἀσκήσεως κάτοχος ὑπῆρξεν ὁ ὅσιος Συμεὼν (Α' σελ. 77).

Ἐκεῖ ὅμως ὅπου ἀφήνει τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἐλεύθερον καὶ ἄνευ οὐδενὸς ἐνδοιασμοῦ ἐξερεύγεται ἡ καρδία του ὅλην τὴν ἄρνησιν τὴν ὁποίαν κρύβει ἐντὸς τῆς, εἶναι τὰ θεόπνευστα, κατὰ τοὺς Πατέρας, Ἀρεοπαγίτικὰ συγγράμματα.

Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἕως τοῦ τέλους τῶν δύο τευχῶν, ἡ περιφρόνησις τῶν Ἀρεοπαγιτικῶν κειμένων παρουσιάζεται ὡς διήκουσα ἰδέα καὶ γραμμὴ. Ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν μέχρι τὸ σήμερον τῆς Θεολογικῆς μας Παραδόσεως διήκει μία ἀτελεύτητος σειρὰ ἐκφράσεων θαυμασμοῦ τῶν Πατέρων πρὸς τὰ Ἀρεοπαγίτικα καὶ τὸν ἅγιον συγγραφέα των, ὅστις φρυκτωρεῖ τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἐντεῦθεν τὰ Ἀρεοπαγίτικα κααρκητρίζονται ὡς «νόθον καὶ ψευδεπίγραφον ἔργον» (Α 28), διότι ὁ συγγραφεὺς των «ἐπέτυχεν νὰ ὑφαντάσῃ καὶ σφετερισθῇ τὸ κύρος ἀποστολικοῦ πατρός, ἐπιβληθεὶς διὰ τῆς πλαστοπροσωπίας προκαταβολικῶς καὶ ἐπὶ Πατέρων ὁρθοδόξου ὁμολογίας» (Α 28). Ὁ Συγγραφεὺς τῶν Ἀρεοπαγιτικῶν «δὲν δύναται νὰ καταριθμῇ εἰς τοὺς ἁγίους Πατέρας» (Α 28). Εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι «ἀπεκάθηρε ὁ ἅγιος Μάξιμος τὰ Ἀρεοπαγίτικα ἐν μέτρῳ ἱκανῷ ἐκ κακοήκων διατυπώσεων, ὀφείλεται τὸ ὅτι ταῦτα δὲν ἐξεβλήθησαν ἐκ τῆς περιοχῆς τῆς Ὁρθοδόξου Γραμματείας εὐθὺς ἅμα τῇ ἐμφάνισι των» (Α 28) «Παραπλανηθεὶς ὡς εἵπομεν ἐκ τῆς πλαστοπροσωπείας ὁ ἅγιος οὗτος Πατὴρ ἐσχολίασεν εὐτυχῶς τὰ Ἀρεοπαγίτικά... Δὲν ἤτο ἐν τούτοις δυνατόν, παρ' ὅλας τὰς ἀποσαφήσεις ταύτας τοῦ Ὁμολογητοῦ τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως Μαξίμου καὶ τῶν μετ' αὐτὸν εὐλαβῶς καὶ ἐν πνεύματι εὐσεβείας μελετητῶν τοῦ σώματος τῶν Ἀρεοπαγιτικῶν, παρὰ νὰ σημειώσωσι ταῦτα οὐ μόνον κατὰ τὸ παρελθόν, ἀλλὰ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀνεπιθυμήτους δὸς δ' εἰπεῖν καὶ ἐπιβλαβεῖς ἐπιδράσεις» (Α 37).

Καὶ συνεχίζεται ἡ ἐπίθεσις κατὰ τῶν ἱερῶν τούτων κειμένων ὑπὸ τοῦ συγγραφέως τῆς πραγματείας: «παραθέτομεν στίχους τινὰς ἐξ ἀποφατικοῦ τινος ἀφορισμοῦ περὶ τοῦ θείου, τὸ ὁποῖον ὁ ψευδοδιονύσιος διετύπωσεν, ἐξ οὗ δύναται πᾶς τις νὰ κρίνῃ εἰς ποίας δλεθρίας παραπλανήσεις ἐπόμενον εἶναι νὰ παρασύρῃ...» (Α 21).

«Πόσον κακὸς καὶ παραπλανητικὸς κα-

θίσταται ἡ ἑξωτερικὴ ὁμοιότης καὶ κρήσις τοῦ κοινοῦ λεξιλογίου ὑπὸ τε τοῦ Πλωτίνου καὶ τοῦ ψευδο - Διονυσίου διαπιστώνει πᾶς τις» (Α 36).

«Ὡς παρετήρησεν ὀρθῶς ὁ P. Leberton «πᾶσαι αἱ θεωρίαι τοῦ Διονυσίου (περὶ τῶν θείων ὀνομάτων ὡς μὴ ἀνταποκρινομένων εἰς τὴν θείαν ὑπερβατικότητα) δὲν μᾶς ἀναδιβά- ζουν ὑπεράνω τῆς φυσικῆς θεολογίας» (Α 30).

Κατὰ δὲ τὸν Oosterzee «ὁ Θεὸς μεταπί- πτει (διὰ τῆς θεολογίας τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου) εἷς τι ἀφηρημένον καὶ ἀκαθόριστον Ὅν, εἰς εἶδος τι σκοτεινῆς πρω- ταρχικῆς αἰτίας, ἥτις οὔτε ὕφ' ἑαυτῆς θυθο- μετρεῖται οὔτε ὑπ' ἄλλου τινὸς εἶναι δυνατόν νὰ θυθομετρηθῇ...» (Α 38).

5. Κατ' ἀντίθεσιν ὅμως πρὸς τὸν κ. Τρεμ- πέλαν καὶ τοὺς δυτικούς θεολόγους ἡ Ἐκκλη- σία σέβεται ὡς Ἅγιον, ἀπλανῆ ὁδηγὸν καὶ πατέρα Παγκόσμιον τὸν συγγραφέα τῶν Ἀρε- οπαγитικῶν. Καὶ τοῦ ἀπευθύνει κατὰ τὴν ἡμέ- ραν τῆς ἐορτῆς του, τὴν 3ην Ὀκτωβρίου, τὸν χαρακτηριστικὸν χαιρετισμόν: «χαῖρε ὁδὸς ἀ- πλανῆς σωτηρίας· χαῖρε φραγμὸς ἀσεβῶν πα- ροδίας. Χαίροις Πάτερ Παγκόσμιε».

Ὁ δὲ ἅγιος Μάξιμος δὲν ἐπλησίασε τὰ Ἀρεοπαγитικά μετὰ τὴν διάθεσιν κριτοῦ (οὔτε πολὺ περισσότερον μετὰ τὴν αὐθάδειαν κατακρι- τοῦ) διὰ νὰ τὰ «καθάρῃ», ἀλλὰ μετὰ τὴν εὐλά-θειαν μαθητοῦ καὶ ταπεινοῦ μελετητοῦ ἀνα- φέρεται «τῷ παναγίῳ καὶ ὄντως θεοφάντορι Διονυσίῳ τῷ Ἀρεοπαγίτῃ» (P. G. 91, 661 A). Καὶ ἀναφέρει εἰς τὴν Μυσταγωγίαν του, ὁ ἅ-γιος Μάξιμος, (ἡ ὁποία ἀποτελεῖ σκόλιον εἰς τὴν «Ἐκκλησιαστικὴν Ἱεραρχίαν» τῶν Ἀρεο- παγитικῶν): «Οὐ πάντα τῷ μακαρίῳ γέροντι (Διονυσίῳ) θεωρηθέντα λέγειν ἀμυδρότερον δύναμαι· πλὴν εὐσεβῶς, χάριτι τοῦ τὰ ἐσκο-τισμένα φωτίζοντος Θεοῦ...» (P. G. 91, 661 B - D). Καὶ ἐπὶ πλεον τονίζει, «τολμηρὸν γὰρ καὶ αὐθαδὲς καὶ ἀπονοίας ἐγγύς, ἐγχειρεῖν τοῖς ἐκείνου πειρᾶσθαι, τὸν μήτε χωρεῖν αὐ-τὸν ἢ νοεῖν δυνάμενον καὶ ὡς ἴδια προκομί- ζειν τὰ ἐνθῶς ἐκείνῳ μόνῳ διὰ τοῦ Πνεύμα-τος φανερωθέντα μυστήρια» (P. G. 91, 661 A).

Καὶ πάντες οἱ μεταγενέστεροι Ἅγιοι, ὡς ὁ Ἰωάννης Δαμασκηνός, Θεόδωρος Στουδί-της, Ἀνδρέας Κρήτης, ἀποκαλοῦν τὸν Ἀρεο- παγίτην πάνσοφον, ἱεροφάντην, θεσπέσιον, ὑ-

φηγητὴν καὶ μύστην καὶ θεωρὸν τῶν ἀλήπτων (P. G. 97, 1065). Ὁ δὲ «ἀπροσμάχητος ὑπέρ- μαχος τῶν θεολόγων» ἅγιος Γρηγόριος ὁ Πα- λαμᾶς τὸν θεωρεῖ κανόνα τῆς Ὁρθοδοξίας: «Διονύσιος ὁ μέγας... οὐδ' ἄνευ ἐπιπνοίας θείας... τὴν ἀσφαλεστάτην καὶ ἀληθῆ θεολο- γίαν τοῖς εὖ φρονοῦσι διετράνωσεν, ὡς ἂν ἡ-μεῖς ταύτη κανόνι καὶ φωτὶ κρώμενοι καὶ δι' αὐτῆς ὀρθοτομοῦντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, τοὺς κατὰ τι ταύτης ἐκκλίνοντας καὶ παρατρε-πομένους εὐχερῶς τε διορῶμεν καὶ λυσιτελεῶς εὐθύνωμεν...» (Συγγράμματα, τόμ. 2, σελ. 69).

Καὶ ὁ σύγχρονος, σεμνός, Ὁρθόδοξος Καθηγητὴς τῆς Δογματικῆς π. Δημήτριος Στα- νιλόας ἐξηγεῖ σαφῶς διατὶ ἡ Δύσις δὲν κατε- νόησε τὸν ἅγιον Διονύσιον: «Ἡ Ἀνατολὴ ἔ-καμε λόγο στὴ διδασκαλίᾳ της γιὰ ἄκτιστες ἐ-νέργειες τοῦ Θεοῦ, ἀδιάφορο ἂν τις ὠνόμασε ἔτσι ἢ ἄλλοιῶς. Ἔδωσε μιὰ λύσι πού μ' αὐ-τὴν ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος ἐστήριξε τὴν ὑπερβατι-κότητα τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ἀναγνώρι-σε μιὰ συνάντησι ἀνάμεσα στὸ Θεὸ καὶ τὰ δη-μιουργήματα, μιὰ παρουσία τοῦ Θεοῦ μέσα στὰ δημιουργήματα, μιὰ προσέγγισι τῶν δημιουρ-γημάτων στὸ Θεὸ. Ὁ Διονύσιος βρίσκειται σ' αὐτὴ τὴ γραμμῇ, βεβαιώνει αὐτὴ τὴν ἀποψι. Ἡ Δύσις, μὴ κατανοῶντας μ' αὐτὸ τὸν τρόπο τὸν Διονύσιον, δὲν τὸν κατενόησε σωστά». (Εἰ-σαγωγὴ εἰς τὴν «Μυσταγωγίαν» σελ. 31, σει-ρὰ «Ἐπὶ τὰς Πηγὰς»).

6. Ἐξ ὧν αὐτῶν καταφαίνεται, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ διαφορὰς ἀποχρώσεως καὶ τό-νου ἐκφράσεως, ἡ ὁποία χωρίζει τὸν ἐν λόγῳ συγγραφέα ἀπὸ τοὺς θεολόγους τῆς Ἐκκλη-σίας μας, ἀλλὰ περὶ ἀποστάσεως καώδους.

Ἐνῷ ἐμφανίζεται κατ' ἀρχὴν ὅτι τὸ πά-θος του κατὰ τῶν Ἀρεοπαγитικῶν ὀφείλεται εἰς τὴν «πλαστοπροσωπεῖαν» τοῦ συγγραφέως των, ἐν τέλει ἀποκαλύπτεται ὅτι ἔχει ξένα πρὸς τοὺς Πατέρας κριτήρια. Υἱοθετεῖ τὴν στά-σιν τῶν δυτικῶν θεολόγων καὶ προσπαθεῖ νὰ μᾶς ἐμβάλῃ ἕνα πνεῦμα ὁλεθρίου ἀμφισθητή-σεως. Δὲν ἀρνεῖται μόνον τὴν πατρότητα τῶν Ἀρεοπαγитικῶν, ἀλλὰ καὶ βλέπει τὸ περιεχό-μενόν των ὅπως τὸ βλέπει ἡ Δύσις. Καὶ ὅχι μόνον ἀμφισθητεῖ τὴν ὀρθοδοξίαν των, ἀλλὰ τὰ θεωρεῖ καὶ ὡς ἄγοντα οἰονεῖ εἰς ἀθεΐαν.

Ἐὰν δὲ κατορθώσῃ διὰ τῆς φιλῆς λογικῆς νὰ μᾶς πείσῃ ὅτι εἶναι ὀρθὴ ἐν προκειμένῳ ἡ κρίσις τοῦ Oosterzee ἢ ἐνὸς Leberton καὶ ὅχι

ή πνευματική αἴσθησις ὁλοκλήρου τῆς χορείας τῶν ἁγίων Πατέρων μας, τότε αὐτομάτως ἐκχέει ἐντός μας τὴν γενικὴν δυσπιστίαν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ὁλόκληρον. Διότι αὕτη ἐδέχθη τὰ Ἀρεοπαγικά. Ὁ κυμὸς τῶν ἐκφράσεων καὶ ἐμπειριῶν τοῦ Ἀρεοπαγίτου ἔχει ἀπλωθεῖ, ζωογονήσει καὶ καθοδηγήσει τὴν ὅλην Πατερικὴν ζωὴν καὶ θεολογίαν. Εἰς τὰς Θεολογικὰς Ἐκατοντάδας τοῦ ἁγίου Μαξίμου συκνάκις, εὐρίσκομεν ὁλοκλήρους παραγράφους αὐτολεξεῖ ἀπὸ τὰ κείμενα τοῦ ἁγ. Διονυσίου.

Δι' αὐτὸ αὐθορμήτως ἀπαντῶμεν εἰς τὸν συγγραφέα: δὲν παρεπλανήθησαν οἱ Πατέρες. Διότι δὲν ἔχουν ἀνάγκην νὰ περιμένουν τὰ ἀποτελέσματα κριτικῆς περὶ τῆς συγγραφικῆς καταγωγῆς τῶν κειμένων διὰ νὰ ἀποφανθοῦν περὶ τοῦ ποῖον εἶναι πνευματικῶς γνήσιον ἢ νόθον. Δὲν ἔχουν ἀνάγκην τοῦ φωτὸς τῆς ἐπιστήμης διὰ νὰ μᾶς ὁμιλήσουν διὰ τὴν ἀλήθειαν τὴν ὁποίαν ζητοῦμεν — ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς θεόφρονες — καὶ διὰ νὰ μᾶς ὁδηγήσουν εἰς τὴν ζωὴν τὴν ὁποίαν ποθοῦμεν· ὅπου τὸ φῶς τῆς ἐπιστήμης εἶναι σκότος· ὅπου σιγᾷ «πᾶσα σὰρξ βροτεία» καὶ ἀκούεται ὁ Λόγος· «ὅπου τὸν Θεὸν ἡ τελεία μόνη κέκραγε σιγῇ καὶ ἡ παντελής καθ' ὑπεροχὴν ἀγνωσίᾳ παρίστησαν» (Μαξίμου Ὁμολ. Φιλοκαλία, Β' 175).

7. Δὲν δονεῖται ὁ βράχος εἰς τὸν ὁποῖον ἐξ ἀρχῆς ἐδομήθη ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ «ξένη» διὰ τὸν κόσμον λογικὴ Τῆς, ἀπὸ τὰς αὐξομειομένης ἐπιστημονικὰς γνώσεις ἢ ὑποθέσεις. Σεβόμεθα τὴν ἱστορίαν. Δὲν ταρασσόμεθα ἀπὸ τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἐπιστήμης. Ἀξιοποιούμεν τοὺς καρποὺς τῶν φιλολογικῶν ἐρευνῶν. Καθοδηγούμεθα ὅμως ἀνέκαθεν ἀπλανῶς καὶ εὐαισθητῶς εἰς τὴν πίστιν καὶ τὸ μυστήριον τῆς ζωῆς ἀπὸ «τὰς τῶν ἁγίων θεοπνεύστους θεολογίας καὶ τῆς Ἐκκλησίας τὸ εὐσεβεὲς φρόνημα» (Συνοδικὸν Ὁρθοδοξίας).

Δὲν μᾶς ἀπασχολεῖ τόσο ἐν συγγραφεὺς τῶν Ἀρεοπαγικῶν εἶναι ὁ διὰ τοῦ κηρύγματος τοῦ ἀποστόλου Παύλου πιστεύσας ἄγ. Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης ἢ ἄλλο μεταγενέστερον μέλος τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μᾶς ἐνδιαφέρει καὶ μᾶς ἀναπαύει εἶναι τὸ πῶς ὠμίλησε διὰ τὰ Ἀρεοπαγικά ἢ συνείδησις τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐὰν ὑπάρχουν εἰς τὰ κείμενα αὐτὰ νεοπλατωνικαὶ ὁρολογίαι, αἱ ὁποῖαι ἐνοχλοῦν τὸν συγγραφέα τῆς πραγματείας, δὲν μᾶς ταρασ-

σουν ἀλλὰ μᾶς χαροποιοῦν. Ὅπως τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Κύριος προσέλαβε καὶ ἐθέωσε, διὰ τῆς Ἐνσαρκώσεώς Του, ὁλόκληρον τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, δὲν μᾶς λυπεῖ οὔτε μειώνει τὴν θεότητά Του, ἀλλὰ μᾶς σώζει καὶ ἀποδεικνύει τὴν ἀφ' αὐτοῦ καὶ ἀμέτρητον πρὸς ἡμᾶς φιλανθρωπίαν Του. Καὶ οἱ θεολόγοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας προσέλαβον, ἀξιοποίησαν καὶ ἔσωσαν ὅλον τὸν κόπον, τὴν ἀναζήτησιν καὶ ἔκφρασιν τῶν πρὸ αὐτῶν φιλοσόφων.

Ἡ τόσο διάφορος ἀντίδρασις εἰς τὸ αὐτὸ βασικὸν κείμενον τῶν Ἀρεοπαγικῶν ἀποδεικνύει τὴν καὶ ὁδὴ ἀπόστασιν ἢ ὁποία ὑπάρχει μετὰ τῆς θεολογικῆς αἰσθήσεως καὶ τῶν πνευματικῶν κριτηρίων τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ ἐκείνων τοῦ συγγραφέως τῆς πραγματείας. Ἐὰν εἶχεν ὄντως ὀρθόδοξον φρόνημα καὶ ὑγιῆ πνευματικὰ κριτήρια θὰ ἀντέδρα καὶ θὰ ἠσθάνετο ἐν προκειμένῳ, ὅπως ὁλόκληρος ἡ χορεία τῶν Ἀγίων μας, ἡ ὁποία ἐνετρύφησεν εἰς τὰ συγράμματα αὐτά.

Περιφρονοῦντες καὶ ὑβρίζοντες τὰ Ἀρεοπαγικά, περιφρονοῦμεν ὅλους ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἀνεπιφυλάκτως καὶ ὁλοθύμως ἐτάχθησαν ὑπὲρ αὐτῶν. Δι' αὐτὸ ἀπορρίπτων ὁ συγγραφεὺς τὰ Ἀρεοπαγικά, εἶναι ἐπόμενον νὰ ἔκῃ ἐπιφυλακτικὴν καὶ ἀρνητικὴν στάσιν πρὸς ὅλους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι συμφωνοῦν μετὰ τοῦ ἁγίου συγγραφέως τῶν Ἀρεοπαγικῶν καὶ εὐρίσκουν τὰς ἐμπειρίας καὶ ἐκφράσεις τοῦ συμφώνως πρὸς τὰς ἰδικὰς των.

8. Οὕτω καὶ τὴν περὶ ἀκτίστων ἐνεργειῶν θεολογίαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας δυσκολεύεται νὰ δεχθῇ ὁ συγγραφεὺς «ὡς δυσκόλως συμβιβαζομένην πρὸς τὴν ἀπλότητα τῆς θείας οὐσίας καὶ πρὸς τὸ ἀναφῆς καὶ ἀπολύτως ἀπροσπέλαστον αὐτῆς» (Β' 56). Τὸν δὲ στόλον τῆς Ὁρθοδοξίας ἅγιον Γρηγόριον Παλαμᾶν, εὐρίσκει «ἐν τινι μέτρῳ εἰς τὴν αὐτὴν (μετὰ τοῦ Βαρλαάμ) παρασυρθέντα σύγκυσιν κατὰ διεύθυνσιν ἀντίθετον» (Β' 37).

Τὰς ἐκστάσεις καὶ θεοπτίας τῶν Προφητῶν δὲν θέλει νὰ σκετίζωμεν ἢ ταυτίζωμεν μετὰ τὰς θεοπτίας τῶν θεοφόρων καὶ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος κινουμένων Ἀγίων τῆς Ἐκκλησίας μας (Β' 66), ἐνὼ σαφῶς ὑποτιμᾷ τὰς ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἐμπειρίας τῶν ὁσίων μας, διότι εὐρίσκει καὶ ἐκτός τῆς Ἐκκλησίας καταστάσεις ἐκστάσεως, «θείου ἔρωτος» (ὅπως εἰς τὰς θρησκείας ἀρχ. Ἑλλάδος, Ἰνδιῶν, Σινῶν, Αἰγύπτου) καὶ τὰ μέχρι σήμερον φαινό-

μενα πυροβασίας καὶ χοροῦ δερβισῶν (Α 56).

Τὸν ἅγιον Συμεῶν, τοῦ ὁποίου «τὸ θεῖον καὶ ἱερὸν πρόσωπον ἡκτινοβόλει καὶ ἥστραπευεν ὡσάν ἕλλος δεύτερος ἥλιος» (ἅγ. Νικόδημος Ἀγιορείτης), τὸν θεωρεῖ ὡς νοσηρὸν συναισθηματίαν. Καὶ «εἰς τὴν εὐαίσθητον καὶ λίαν συναισθηματικὴν ἰδιοσυγκρασίαν του ὀφείλονται αἱ ἀστεῖρευτοι ροαὶ τῶν δακρῶν του...» (Α 62).

Διὰ τὰς πνευματικὰς δὲ ἐλλάμψεις καὶ θείας ἐκστάσεις τοῦ αὐτοῦ Ἀγίου ἰσχυρίζεται: «... δὲν ἀποκλείομεν, ὅταν μάλιστα πρόκειται περὶ ἰδιοσυγκρασιῶν εὐαισθητίων ἐξ ὑπερεντάσεως τῶν νεύρων καὶ ὑπερκοπώσεως καὶ ἐξ ἀφειρησίας προὑπαρχούσης προκαταλήψεως νὰ λάθωσι χώραν καὶ τοιαῦται ἐκδηλώσεις...» (Α 74).

Ὁ βίος ὅλος τοῦ ἁγ. Συμεῶν, κατὰ τὸν ἅγ. Γρηγόριον Παλαμᾶν, εἶναι ἓν θαῦμα καὶ τὰ συγγράμματα αὐτοῦ, συγγράμματα ζωῆς (Συγγράμματα, τόμ. Α' σελ. 404 - 405). Ὁ ἅγ. Νικόδημος μᾶς παρουσιάζει τὸν ἅγ. Συμεῶν ὡς ἐπὶ γῆς θεωθέντα: «ἐντεῦθεν ἡξιώθη νὰ γίνῃ ἀπλοῦς, ἀνείδεος, ἄσχετος πάντων... διὰ τῆς ὑπὲρ νοῦν ἐνώσεως κατὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον» (Ἀκολουθία ἁγ. Συμεῶν, σελὶς 105), τὰ δὲ συγγράμματα αὐτοῦ συνιστᾷ ὡς «τὴν σάλπινγα τῆς θεώσεως... τῆς θεολογίας τὸ ὕψος... τῶν μυστικῶν δογμάτων τὸ θησαυροφυλάκιον» (ἐν. ἀν. 112 - 13). Ἀντιθέτως ὁ κ. Τρεμπέλας θεωρεῖ τὰ αὐτὰ συγγράμματα παράδοξα καὶ αἰρετικά: «τοσαῦτα καὶ περὶ τῶν διδασκαλιῶν τούτων τοῦ Συμεῶν, αἵτινες, ἐὰν ὑπὸ τινων ἤθελον θεωρηθεῖ ἂν μὴ αἰρετικά, τοῦλάχιστον θὰ παρουσιάζοντο καινοφανεῖς καὶ παράδοξοι» (sic) (Α 78).

Εἶναι φανερόν ὅτι εὕρισκόμεθα πρὸ κατὰστάσεως ἄκρως σοβαρᾶς.

Καὶ ἦτο μὲν γνωστὸν ὅτι δὲν εἶχεν ἀξιοποιηθεῖ ὁ πνευματικὸς πλοῦτος τῶν Νηπτικῶν Πατέρων μας ἀπὸ τὰ νεώτερα κινήματα εὐσεβισμοῦ, ἀλλὰ τὸ νὰ ἐξαπολυθῇ μία τοιαύτη βλάσφημος ἐπίθεσις κατὰ τῶν θεοφόρων θεολόγων τῆς Παραδόσεώς μας ἦτο ὅλως ἀπροσδόκητον. Τὸ νὰ μὴ παρουσιασθῇ δὲ οὐδεμία ἀντίδρασις εἶναι χαρακτηριστικόν. Καὶ τὸ νὰ προβάλλεται εἰς τοὺς ὀρθοδόξους νέους ἡ πραγματεία αὕτη ὡς αὐθεντικὴ παρουσίας τῶν Πατέρων μας εἶναι ἀπαράδεκτον.

9. Ἰδιαίτερος σήμερον θὰ ἔπρεπε αὐθορ-

μήτως καὶ ὀλοφύχως νὰ προβάλλωμεν καὶ νὰ συνιστῶμεν τοὺς θεοφόρους Πατέρας μας (ὡς τὸν ἅγ. Συμεῶν καὶ τὸν ἅγ. Γρηγόριον Παλαμᾶν) ὡς τοὺς ἀληθεῖς καὶ αὐθεντικούς διδασκάλους τῆς ὄντως ζωῆς. Ἰδιαίτερος σήμερον, ὁπότε οἱ νέοι ὅλου τοῦ κόσμου ἐκ τῆς στεῖρας ὁδοπορίας εἰς τὴν ἄνυδρον καὶ ἔρημον χώραν τοῦ συγχρόνου λεγομένου πολιτισμοῦ καὶ ἀνικανοποίητοι ἀπὸ τὸν ξηρὸν ἐπιστημονισμόν καὶ τὰ εὐτελεῖ παρασκευάσματα τοῦ ἀνουςίου πιετισμοῦ, ματαίως ἀναζητοῦν τὴν ψυχοσωματικὴν των ἰσορροπίαν εἰς τὰς παραπλανητικὰς μαγείας καὶ ἀγυρτείας τῶν «γκουρού» τῆς Ἀπω Ἀνατολῆς. (Ἡ ἀσθένεια αὐτῇ φθάνει ἤδη καὶ εἰς τοὺς ἰδικούς μας φοιτητάς). Καὶ ἀντὶ νὰ πράξωμεν αὐτὸ ἐρχόμεθα νὰ κατασπλώσωμεν τὸ κύρος τῶν Πατέρων καὶ νὰ θέσωμεν εἰς ἀνυποληψίαν τοὺς Ὁσίους μας διὰ παρομοίων «θεολογικῶν» ἐργασιῶν.

Δὲν ἐπιτρέπει ἡ τραγικότης τῶν καιρῶν νὰ ἀσχολούμεθα μὲ τὸν εὐσεβισμόν καὶ τὴν γηράσασαν θεολογίαν τῶν σχολιστικῶν ἐργαστηρίων, ἡ ὁποία ἐνῶ καταρᾶται συνήθως τὴν Δύσιν, οὐσιαστικῶς τρέφεται ἀπὸ τὴν παράδοσιν τῆς Δύσεως, ὑποφέρει ἀπὸ τὸν δικασμόν της καὶ μεταδίδει τὴν ἀσθένειάν της.

Δὲν κατηγοροῦμεν τὰ πανεπιστήμια οὔτε τὰ σωματεῖα. Ἐκφράζομεν τὸν ἀλάλητον στεναγμόν τῶν Ἀγίων, ζώντων καὶ τετελειωμένων, διὰ τὴν παραποίησην τῆς ἀληθείας καὶ τὴν ἀγνωσίαν, ἡ ὁποία βασανίζει τὸ σῶμα τῆς νεοελληνικῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ Θεολογία τῶν Πανεπιστημίων καὶ αἱ διάφοροι χριστιανικαὶ κινήσεις πρέπει νὰ ἀναβαπτισθοῦν εἰς τὸ μυστήριον τῆς ζωῆς ἐκκλησιαστικῆς Παραδόσεώς μας, ὁπότε θὰ εὕρουν νέας δυνάμεις καὶ μεθόδους ἐργασίας καὶ εὐαγγελισμοῦ. Θὰ παύσῃ ἡ σύγχυσις γλωσσῶν καὶ κριτηρίων, ἡ ὁποία δημιουργεῖ τὴν Βαβέλ καὶ τὴν πόλωσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν μας προβλημάτων.

Δυστυχῶς, ὡς ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὴν κρινομένην πραγματείαν, πολλοὶ σύγχρονοι θεολόγοι, ζοῦν, θεολογοῦν καὶ προσεύχονται ὅλως διαφόρως ἀπὸ ὅ, τι οἱ Πατέρες: Ἀλλὴν ἰδέαν ἔχουν διὰ τὴν πίστιν, τὴν θεολογίαν καὶ τὴν ζωὴν. Ἐκεῖ ὅπου οἱ Πατέρες διακρίνουν θεόπνευστον ἔκφρασιν καὶ ἀλλοίωσιν θείας ἐνεργείας, ἐκεῖνοι εὕρσκουν ἀφορμὰς δηγοῦσας εἰς ἀθεΐαν καὶ ἀγνωστικισμόν.

Ἡ ἀπομάκρυνσις δὲ αὐτὴ ἀπὸ τὴν βιουμένην Ὁρθόδοξον Θεολογίαν σημαίνει καὶ τὴν ἀπομάκρυνσίν των ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν ἀνικανότητα τῆς συμπαραστάσεως εἰς αὐτόν.

Εἶναι ἄχρηστος διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου μία τοιαύτη σχολαστικὴ καὶ ἄνικμος πνευματικῶς θεολογία. Καὶ εἶναι φύσει ἀπορριπτέα μία ἀσπόνδυλος δογματικῶς εὐσεβολογία, ἡ ὁποία θεωρεῖ τὴν θέωσιν θελτίωσιν τοῦ χαρακτῆρος. Ἡ θεολογία αὕτη ἐκπνέει. Καὶ ὁ τρόπος αὐτὸς ζωῆς δὲν δύναται νὰ ἀνθέξῃ εἰς τὴν καθολικὴν κρίσιν τῆς ἐποχῆς μας. Καὶ τὰ δύο (θεολογία καὶ εὐσεβισμός) εἶναι μία ἀπὸ τὰς ἀφορμὰς καὶ τὰς συνεπείας τῆς πνευματικῆς καταπτώσεως τῶν καιρῶν μας.

Ἐὰν ᾗτο αὕτη ἡ Θεολογία τῆς Ἐκκλησίας, δὲν θὰ ἐδημιούργει θεοφάντορας Πατέρας καὶ Ὁμολογητάς, ἀλλὰ ψυχροὺς ἐπιστημονικούς ἐρευνητὰς καὶ συζητητὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος. Καὶ ἐὰν ᾗτο αὕτη ἡ πνευματικότης τῆς Παραδόσεώς μας, δὲν θὰ ἐδημιούργει τοὺς Νηητικούς Πατέρας, ὡς «θεοὺς κατὰ χάριν» καὶ «λύχνους διακρίσεως», ἀλλὰ νοσηροὺς συναισθηματολόγους, ἔρμαια τῶν ψυχικῶν παραισθήσεων.

10. Ἄλλ' εἰς τὴν Παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας μία ἱερὰ περικύρῃσις τῆς ζωῆς θεολογίας καὶ τῆς ἀληθοῦς εὐσεβείας ἱεουργεῖται. Οἱ θεολόγοι εἶναι ἅγιοι. Καὶ οἱ ἅγιοι εἶναι θεολόγοι. Οἱ πρῶτοι θεολογοῦν διὰ τῆς ἀγιότητος τοῦ θίου των. Καὶ οἱ δεῦτεροι ἀγιάζουν τὴν κτίσιν διὰ τῆς ἐνσαρκώσεως τῆς ὑγιοῦς θεολογίας των.

Δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ κεχωρισμένως, οὔτε ὑπάρχει συγκεχυμένως, ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας ἡ ἀγιότης καὶ ἡ θεολογία, ἡ προσωπικὴ πνευματικὴ κάθαρσις καὶ ἡ ὀρθὴ δογματικὴ διατύπωσις. Δι' αὐτὸ πάντοτε οἱ ἀληθεῖς θεολόγοι καὶ οἱ πραγματικοὶ ἅγιοι γνωρίζονται ὡς ἱεροφάνται καὶ μυσταγωγοὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς.

Ἡ ἱερὰ ἡμῶν Παράδοσις ὁμιλεῖ διὰ τὸν θεολόγον, ὅχι ὡς διὰ τὸν εἰδικὸν ἐπιστήμονα, τὸν δυνάμενον νὰ ταξινομήῃ «ἀποφατικὸν ὑλικὸν» ἢ νὰ συγγράφῃ πραγματείας, ἀλλ' ὡς διὰ τὸν ἅγιον, τὸν μυηθέντα εἰς τὰ ὑπὲρ φύσιν καὶ αἰσθησιν.

Ὅμιλεῖ διὰ τὸν ἅγιον, ὅχι ὡς τὸν ἀπλῶς ἡθικὸν χαρακτήρα, ἀλλ' ὡς κατὰ χάριν θεόν. Καὶ ὁμιλεῖ διὰ τὴν Θεολογίαν τοῦ κατὰ χάριν τούτου θεανθρώπου, τοῦ μόνου ἀληθῶς καὶ ἀ-

ψευδῶς θεολόγου τῆς Ἐκκλησίας, ὅχι ὡς διὰ τὸ ἀποτέλεσμα μιᾶς διανοητικῆς ἐργασίας, ἀλλὰ ὡς διὰ τὴν χάριν τὴν προχεομένην καὶ προίεμένην φυσικῶς καὶ ἀενάως ἐκ τῆς — ἀπροσίτου εἰς ἡμᾶς — θεωθείσης φύσεώς του. Καὶ ἡ χάρις αὕτη φθάνει εἰς τοὺς πιστοὺς ὡς θεῖος δροσισμός, παράκλησις καὶ τροφή: «Ἀνθρώπε τοῦ Θεοῦ καὶ νέε Θεολόγε... τὸ ἀληθινὸν μάνα, τὸν Χριστόν, ἀενάως ἀναβλύζον ἔχων ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τὰς θεολογικάς σου διδασκαλίας ἡμῖν παρέθηκες ὡς μάνα πνευματικὸν καὶ οὐράνιον». (διὰ τὸν ἅγιον Συμεὼν ἀπὸ τὸν ἅγ. Νικόδημον. Ἀκολουθία σελ. 54 - 55).

Δὲν πρόκειται λοιπὸν περὶ ταξινομήσεως κάποιου οὐδετέρου ὑλικοῦ, ἀλλὰ περὶ συλλήψεως, ἐνυποστάτου φωτισμοῦ, θείας κυοφορίας καὶ ἀπορρήτου τοκετοῦ: ἀναβλύσεως ὕδατος ζῶντος καὶ οὐρανοῦ μάνα δι' ὅλους τοὺς πιστοὺς.

Δὲν περιμένομεν ἀπὸ ἑνα ὀρθόδοξον θεολόγον νὰ μᾶς παρουσιάσῃ ἀπλῶς μίαν κριτικὴν ὑπόθεσιν διὰ τὴν συγγραφικὴν του καταγωγὴν ἐνδὸς κειμένου καὶ ἐν συνεχείᾳ νὰ μᾶς παραθέτῃ σειρὰν ἀτομικῶν του ἀπόψεων, ἀνεξαρτήτων «τοῦ εὐσεβοῦς φρονήματος τῆς Ἐκκλησίας».

Ἀντιθέτως περιμένομεν ἀπὸ τὸν θεολόγον διὰ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πνευματικῆς του ἐμπειρίας, τῆς θεβαπτισμένης ἐν Πνεύματι, ὑπάρξεώς του καὶ τῆς μορφωτικῆς του καταρτίσεως νὰ μᾶς φανερώνῃ ἐν σμικρῷ ζῶσαν τὴν Ἐκκλησίαν: Διὰ τῆς διανοητικῆς του ἐργασίας καὶ τῆς πνευματικῆς του παρουσίας νὰ μᾶς ἀποκαλύπτῃ πῶς λειτουργεῖ ὁ θεανθρώπινός Της ὄργανισμός. Πῶς καὶ ποῖα προσλαμβάνει καὶ θεώνει. Καὶ ποῖα, πρόσωπα ἢ θεωρίας, ἀποβάλλει καὶ ἀφορίζει ὡς ξένα στοιχεῖα τῆς ἀψευδοῦς καὶ καθολικῆς σωτηρίας τὴν ὁποίαν ἐπαγγέλλεται καὶ προσφέρει εἰς τὴν σύμπαν κτίσιν.

Θεολογία, ἐν τέλει, εἶναι αἱ ἐπιπτώσεις τῆς παρουσίας τοῦ Ἀγίου, τὰ ἐνεργήματα τῆς θεωθείσης (ἢ θεουμένης) ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας ἀνθρωπίνης φύσεως τοῦ θεολόγου.

11. Διὰ τὴν νὰ περιπλανώμεθα ματαίως εἰς τὴν ἄγονον ἀπασχόλησιν μὲ μίαν ἐγκεφαλικὴν καὶ περιττὴν θεολογίαν, καὶ μίαν ἀνυπόστατον καὶ ἀνουςίαν εὐσεβοζωήν; Καὶ τὰ δύο εἶναι ἄγνωστα εἰς τὴν ἀγίαν Παράδοσιν μας, ξένα καὶ ἀνάξια πρὸς τὰς ἐφέσεις καὶ ἀνάγκας

τοῦ ἀνθρώπου.

Διατί νὰ μὴ «ἐρωτῶμεν τοὺς Πατέρας καὶ Πρεσβυτέρους διὰ τὰ ἀναγγέλλουν» εἰς ἡμᾶς τὴν Ἀλήθειαν, ἀλλὰ νὰ καταφεύγωμεν εἰς ξένους, ἀνιδέους περὶ τὰ τοιαῦτα καὶ ταλαιπώρους;

Διατί ἐὰν ἔχωμεν ἀπορίας διὰ τὸν ἅγιον Συμεὼν τὸν Νέον Θεολόγον νὰ μὴ ἐρωτῶμεν τὸν ἅγιον Νικόδημον; Καὶ διὰ τὰ Ἀρεοπαγίτικα κείμενα τὸν Μάξιμον τὸν Ὁμολογητὴν καὶ ὅλους τοὺς λοιποὺς Ἀγίους μέχρις ἡμῶν;

Ποῖος καὶ πότε μᾶς ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τὴν ἀδιάσπαστον αὐτὴν χορείαν τῶν θεοφόρων Πατέρων μας καὶ μᾶς ἔφερε τοὺς «συντηρητικοὺς θεολόγους», ὡς συνετοὺς καὶ εὐσεβεῖς (οἱ ὅποιοι τελικῶς μᾶς παρουσιάζουν τοὺς Ἀγίους πλανηθέντας) καὶ τοὺς ἀνερματίστους συγκρητιστὰς ὡς «προοδευτικοὺς» καὶ συγχρονισμένους, οἱ ὅποιοι θεωροῦν τοὺς Πατέρας ὡς «ξεπερασμένους»;

Δὲν ἀναπαυόμεθα οὔτε μὲ τοὺς πρώτους, οὔτε μὲ τοὺς δευτέρους. «Τὰ πρόβατα οἶδασι τῶν ποιμένων τὴν φωνήν, ἄλλοτρίῳ δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσωσι».

Οἱ θεοφόροι Πατέρες μας δὲν ἔχουν ἀνάγκην ἀπὸ τὴν «σύνοψιν τῶν συνετῶν, οὔτε ἀπὸ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν». Ἡ χάρις τῆς θεολογίας των καὶ τὸ θαῦμα τῆς καινῆς βιοτῆς των εἶναι σκάνδαλον καὶ μωρία διὰ πᾶσαν νόθον θεολογίαν καὶ νόθον τρόπον ζωῆς.

Καὶ ἐνῷ εἶναι θλιβερόν τὸ γεγονός, διὰ ἐγγράφη μία, ὡς ἡ κρινομένη, θεολογικὴ πραγματεία, ἐκφραζομένη ὡς ἐκφράζεται διὰ τοὺς ἁγίους Πατέρας μας, εἶναι συγχρόνως παρήγορος ἢ σαφῶς δι' αὐτῆς γινομένη διαπίστωσις τῆς καταρρεύσεως τῆς ψευδοῦς πίστεως καὶ τῆς φαινομενικῆς πνευματικότητος, ἢ ὁποία ἐπέρχεται διὰ τοῦ πλησιασμοῦ καὶ μόνον τῆς πυρφόρου Θεολογίας τῶν Ἀγίων μας.

Διαρρηγνύονται τὰ εἰδωλα, τὰ συστήματα καὶ σχήματα μιᾶς πεπονημένης θεολογίας, ἀναμετρῶμενα μὲ τὴν ζῶσαν θεολογίαν καὶ διαστελλόμενα εἰς τὴν ἀφόρητον δι' αὐτὰ ἀποφαιτικήν δοκιμασίαν καὶ ἔκφρασιν: «Ρημάτων σου ὁ φθόγγος ὥσπερ τις οὐράνιος ἦχος φερόμενος, τὰς ἀθέους φρένας κατεβρόντησε λόγῳ τῆς χάριτος καὶ δογμάτων θείαις μαρμαρυγαῖς ταῖς φανωτάταις, τῶν πιστῶν τὰς καρδίας ἐλάμπρυνεν» (ἀκολουθία ἁγίου Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου).

Σκανδαλίζονται καὶ παραλύονται αἱ πε-

σικαί μας ἀνυλῆψεις περὶ ἀγιότητος, ὡς «βελτιώσεως τοῦ χαρακτῆρος», παραβαλλόμεναι μὲ τὰς παναγίας ἐμπειρίας τῶν Ἀγίων μας, τῶν συλλαμβανόντων τὸν Χριστὸν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν «ὡς φῶς ἐνυποστάτως καὶ οὐσιωδῶς, ὁρῶμενον ἀοράτως καὶ κατανοούμενον ἀκατανοήτως, μὲ μορφήν ἁμορφον καὶ ἰδεάν ἀνεῖδον».

12. Δὲν εἶναι ὄντως ἀληθὲς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον διὰ τῆς μυστικῆς μας λογικῆς κρίνομεν ὡς τοιοῦτον· οὔτε ἀπὸ ἐκεῖ θὰ ἀρχίσωμεν τὴν θεολογίαν μας, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, θὰ καταλήξωμεν εἰς τὸ νὰ κατακρίνωμεν τὴν Ἀλήθειαν. Ἀρχίζομεν ἀπὸ τοὺς ἁγίους Πατέρας μας, «τὰ μεγάλα στοιχεῖα, τὰ τὴν πίστιν ὥσπερ κτίσιν συνιστῶντα». Αἰσθανόμεθα ὅτι εἴμεθα ἐσκοτισμένοι καὶ ψευδεῖς. Καὶ αὐτοί, οἱ Ἅγιοι, εἶναι ἀλήθεια καὶ φῶς. Αὐτοὶ θὰ μᾶς ὁδηγήσουν ἐκεῖ ὅπου θέλομεν νὰ φθάσωμεν καὶ μόνοι μας, μὲ τὴν κρίσιν μας, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τὸ κατορθώσωμεν.

«Τοῦτ' ἔστιν ἀληθὲς εὐσέβεια, τὸ μὴ πρὸς τοὺς θεοφόρους Πατέρας ἀμφισβητεῖν. Καὶ γὰρ τῶν προειρημένων ἁγίων αἱ θεολογίαι ἑρὸς εἰσιν θεοσεβείας ἀληθοῦς καὶ χάραξ... κἂν περιέλθῃ τις μίαν γοῦν αὐτῶν, ἐκεῖθεν ὁ τῆς κακονοίας τῶν αἰρετικῶν ἑσπὸς εἰσρυήσεται πολὺς» (Συγγράμματα ἁγ. Γρηγορίου, τόμ. Β' σελ. 483).

Ἡ ἁμαρτία, εἰς τελικὴν ἀνάλυσιν, εἶναι μία· ἡ ἀποστασία ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ τοὺς ἀνθρώπους Του. Ἀλλοίμονον εἰς ἡμᾶς τὴν ἡμέραν ἐκείνην, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἀρνηθῶμεν τὸν Πατέρα μας τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τοὺς Πατέρας μας τοὺς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Του. Τότε θὰ αἰσθανθῶμεν ἄποροι καὶ ἀπερριμμένοι, ὡς ἀπωφανισθέντα βρέφη, ἐκθετα εἰς τὸ ψῦχος καὶ τὸ σκότος τῆς κολάσεως. Μακρὰν ἀπὸ τὴν θέρμην τῆς ζωῆς, ποὺ εἶναι ὁ Θεὸς καὶ οἱ ἄνθρωποι Του. Μακρὰν ἀπὸ τὸ φῶς τῆς Ἀληθείας, ποὺ εἶναι πάλιν ὁ ἴδιος καὶ οἱ ἰδικοί Του.

13. «Κύριε μὴ μᾶς ἐγκαταλείψῃς μόνους εἰς τοὺς διαλογισμοὺς μας, εἰς τὴν ἀναζήτησιν τῆς ὁδοῦ τῆς ζωῆς καὶ τῆς γνώσεως ποὺ εἶσαι Ἑσσύ».

Ὅλοι εἴμεθα κατ' εἰκόνα ἰδικήν Σου πλασμένοι, ἀσκέτως ἂν ἀποστατήσωμεν ἀπὸ Σέ. Ὅλοι εἴμεθα ἀδελφοὶ τοῦ ἐνσαρκωθέντος Υἱοῦ.

τακινήθεντες ἀπὸ τὰ ἔθνη τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας οἱ παλαιόπιστοι. Πηγαίνετε νὰ τοὺς εἰπῆτε, ὅτι εἶναι οἰσιματικοί. Ἐμεῖς εἴμεθα οἱ ὀρθόδοξοι, δὲν ἀλλάξαμε τίποτε. Αὐτοὶ ποὺ ἔλλαξαν τὰ ἔθνη εἶναι οἱ οἰσιματικοί, θὰ οἶες εἴπουν.

Εἰς τὸ κατὰ τοῦ κ. Τρεμπέλα σύμφυρμα παντὸς παραλογισμοῦ, παρεμβάλλεται καὶ ἡ Ὀνοματολατρία. Ὅπως ἐγνωρίζαμεν, ὅτι παρανοϊκὸς τις ρουμᾶνος μοναχὸς ἐπλάνησε τὴν θλιβερὰν «συγγραφέα», ἥδη ἐπιβεβαιούται ὅτι μαζὺ μὲ τὸν ἀντινεκταρισμὸν τῆς ἐρρόφησης καὶ τὴν πλάνην τῶν Ὀνοματολατρῶν. Ἐνῷ εἶχεν ὡς στόχον τῆς παφλαζούσης ἀπὸ πάθος ψυχῆς τῆς τὸν κ. Τρεμπέλαν, αἰφνιδίως μεταπίπτει εἰς τὴν σελ. 205, ὅπου διδάσκει, ὅτι αὐτὸ τοῦτο τὸ ὄνομα Ἰησοῦς, κεχωρισμένον τοῦ προσώπου τοῦ θεανθρώπου, εἶναι Θεός! Ἀγνοοῦσα, ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατεδίκασε τὴν ἀνοησίαν αὐτὴν καὶ ὁ Τσάρος Νικόλαος, αἰσθανόμενος ἐντροπήν, δῖος εἰς τὴν πλάνην αὐτὴν παρεσύρθησαν πλήθη παχυλῶν μοναχῶν του, ἀπέστειλεν εἰς Ἀθῶν ρωσικὸν πλοῖον καὶ μετέφερεν εἰς τὴν πατρίδα τῶν περισσοτέρους τῶν 700 μοναχῶν κατὰ τὸ 1914. Καὶ αὐτὸ ὡς ἄλλο ἔνα στοιχεῖον Ὀρθοδοξίας! Τὸ δὲ ἀντινομικὸν εἰς τὴν σειομένην ἀπὸ δαιμονικὸν ζῆλον αὐτὴν Μονήν, εἶναι ὅτι παρὰ ταῦτα ὀνομάζεται... Ἡ-συχαστήριον! Θὰ ἐπεθύμουν νὰ κλείσω τὸ σκόλιον τοῦτο — ποὺ γράφεται μὲ τὸν σκοπὸν ἢ νὰ προσευκηθοῦν ἢ διπλήποτε δύνανται νὰ κάμουν ὑπὲρ τῆς πασχούσης οἱ ἀναγνώσται — μὲ τὴν γνώμην ἐνὸς ἱερομονάχου ἐμπείρου καὶ συνετοῦ: «Ἡ ταλαίπωρος Μαγδαληνὴ τῆς Κοζάνης ἢ εἶναι τελείως φλενοβλαβὴς ἢ εἶναι δαιμονόληπτος. Ἰσως καὶ ἀμφοτέρω, δεδομένου ὅτι ὅχι μόνον τὸ ἐν δὲν ἀποκλείει τὸ ἕτερον, ἀλλὰ καὶ ὁδηγεῖ εἰς αὐτό. (Τὸ δεύτερον εἰς τὸ πρῶτον). Μόνον θαῦμα δύναται νὰ σώσῃ τὰς δυστυχεῖς Μοναχάς. Οἱ συγγενεῖς οὐδὲν δύνανται νὰ πράξωσι, διότι ἔχει ἀποκλεισθῇ πᾶσα ψυχικὴ προσέγγισις. Αἱ Μοναχὰς ἐδιδάκθησαν ἐπαμειλῶς νὰ ἀποφεύγωσι τοὺς πάντας ὡς πνευματικῶς λεπτροὺς. Ὁ Θεὸς δὲς φανή ἴλεως...».

Ἐὰν δὲ κατὰ τὴν γνώμην μας, ἡ ὑπὸ τοῦ πονηροῦ ἐλαυνομένη, δὲν κατελήφθη πλήρως ὑπὸ τοῦ δαίμονος, τοῦτο ἀσφαλῶς ὀφείλεται εἰς τὰς πρεσβείας τοῦ ὑπ' αὐτῆς θλασφημυμένου ἀνεξικάκου ἀγίου Νεκταρίου. Ἀς προ-

σέξῃ πάντως ἡ δυστυχὴς, διότι «εἶναι φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζώντος». Διὸ καὶ τῆς ἀπευθύνονεν τὸ τῆς Ἀποκαλύψεως: «Μὴ μόνευε οὖν πόθεν πέπωκας καὶ μετανόησον».

Ἦδη ζητεῖ εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου τῆς περὶ τοῦ «Κεφαλᾶ» συνγνώμην, διὰ τὰ πρὸ 15ετίας βιβλία τῆς, ποὺ αἱ ψυχαὶ ἐμολύνοντο ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν των. Εἶθε νὰ ζητήσῃ καὶ διὰ τὰ «Ὀρθόδοξα». Διότι κατὰ βάθος δαιμονικὰ εἶναι καὶ τῶν δύο εἰδῶν. Τὰ πρῶτα ἐγράφοντο ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ δαίμονος, ποὺ ἐνεργεῖ εἰς τὸ ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς. Τὰ δευτέρα ἐγράφησαν τῇ ἐπηρείᾳ τῶν δαιμόνων τοῦ θυμικοῦ καὶ τῆς πλάνης. θ.μ.δ.

(Συνέχεια ἐκ τῆς σελίδος 27)

οὔ Σου, ἀκόμη καὶ ἂν δὲν πιστεύωμεν εἰς Αὐτόν» (ἄγ. Νικόδημος).

Αὕτη εἶναι ἡ δύναμις, ἐλπίς καὶ πίστις μας, μέσα εἰς τὴν ἀδυναμίαν, ἀπελπίσιαν ἢ ἀπιστίαν μας.

Ὅλοι ἐρχόμεθα πρὸς Σέ. Ὅλους σωστικῶς ἔλκεις πρὸς Σέ. Ὅλοι μόνον Ἐσὲ ποθοῦμεν, ἀσκέτως ἂν δὲν τὸ ἀντιλαμβανώμεθα καὶ ἀντιστρατεύωμεθα εἰς Σέ. Δῶσε ὥστε σήμερον ἰδιαίτερως οἱ πιστεύοντες εἰς Σέ, τὴν ἀλήθειάν Σου τὴν μίαν καὶ σωτήριον νὰ ἐνσαρκιώνουν ἀψευδῶς διὰ νὰ ἀποκαλύπτουν ἀπλανῶς εἰς τὸν κόσμον, ὅτι τοὺς ἀνθρώπους ἡγάπησας, καθὼς τὸν Υἱόν Σου τὸν Μονογενῆ. Καὶ Αὐτὸν ἀπέστειλας Σωτῆρα τοῦ κόσμου.

Τότε καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ ἐν τῇ Δύσει «θὰ ἐμπλησθῇ ἡ σύμπασα τοῦ γυνῶναι τὸν Κύριον». Διότι ὡς Ὀρθόδοξοι αἰσθανόμεθα ὅτι δὲν ἀνήκομεν ἀπλῶς εἰς τὴν Ἀνατολὴν τοπικῶς, οὔτε μαχόμεθα τὴν Δύσιν τοπικῶς. Ἀνήκομεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ ἀκτίστου καὶ ἀνεσπέρου θεοῦ Φωτός, ἡ Ὅποία σώζει Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν.

Δι' αὐτὸ εἰς τὸ ἐξῆς, τὸ μυστήριον τῆς Ὀρθόδοξου Θεολογίας «μηδαμῶς ψαυέτω ἡ χεὶρ ἡμῶν τῶν ἀμυήτων, κεῖλη δὲ πιστῶν» τὴν Θεοτόκον Ἐκκλησίαν — τὴν γεννῶσαν τοὺς κατὰ χάριν Θεοὺς — ἀσιγήτως ὑμνεῖτω, διότι μόνον ἐν Αὐτῇ καὶ διὰ τῶν Ἀγίων Της, ἀπλανῶς ὁδηγούμεθα εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν γνῶσιν νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.